

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra systematické teologie

Marek Valášek

Božské ctnosti a dnešní doba

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: ThLic. ICLic. Vladimír Filo

Obor: Křesťanská výchova

OLMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem
přitom jen uvedené prameny a literaturu.

Ve Veselí nad Moravou dne 16. března 2010

Marek Valášek

Děkuji ThLic. ICLic. Vladimíru Filovi, za odborné vedení práce, mnoho cenných rad, podnětů a ochotu při konzultacích.

Obsah

ÚVOD	6
1 CTNOST A JEJÍ STRUČNÝ HISTORICKÝ VÝVOJ	8
1.1 Morální teologie a ctnosti	9
1.2 Dělení ctností	10
1.2.1 Rozlišení podle původu.....	11
1.2.2 Rozlišení podle zaměření.....	11
1.2.3 Rozlišení podle duševních mohutností.....	11
1.2.4 Rozlišení podle svatého Tomáše Akvinského.....	12
1.2.5 Ctnosti a Písmo svaté.....	12
1.2.6 Dnešní pohled na ctnosti.....	13
2 VÍRA.....	14
2.1 Víra ve Starém zákoně.....	14
2.2 Víra v Novém zákoně.....	15
2.3 Definice víry	18
2.4 Předmět víry.....	19
2.5 Hříchy proti víře	20
2.5.1 Nevěra.....	20
2.5.2 Apostaze.....	21
2.5.3 Hereze	21
2.5.4 Schizma.....	22
2.5.5 Pochybnosti ve víře	22
2.5.6 Hříchy proti ctnosti zbožnosti	22
2.5.7 Ateismus.....	23
3 NADĚJE	25
3.1 Naděje ve Starém zákoně.....	25
3.2 Naděje v Novém zákoně.....	26
3.3 Definice naděje.....	29
3.4 Předmět naděje.....	30
3.5 Hříchy proti naději.....	30
3.5.1 Zoufalství	30
3.5.2 Rezignace	31
3.5.3 Opovažlivé spoléhání.....	31
4 LÁSKA	32
4.1 Láska ve Starém zákoně	32
4.2 Láska v Novém zákoně.....	33
4.3 Definice lásky	36
4.4 Objekt lásky	36
4.5 Rozdělení lásky	37
4.6 Láska k sobě.....	37
4.7 Láska k bližnímu	38
4.8 Láska k nepřítelům	39
4.9 Hříchy proti lásce	39

4.9.1 Nenávist	39
4.9.2 Závist	40
4.9.3 Lhostejnost	40
4.9.4 Nesvornost.....	40
4.9.5 Válka.....	41
4.9.6 Pohoršení.....	41
4.9.7 Spolupráce se zlem	42
5 VÍRA, NADĚJE, LÁSKA JAKO BOŽSKÉ CTNOSTI	43
5.1 Předmět božských ctností	44
5.2 Působení božských ctností.....	44
5.3 Vzájemné vztahy mezi božskými ctnostmi	45
5.4 Trvání božských ctností.....	46
6 BOŽSKÉ CTNOSTI A DNEŠNÍ DOBA	48
6.1 Božské ctnosti jako identita člověka	48
6.2 Působení božských ctností v dnešní době.....	50
6.3 Křesťanství určené vírou, nadějí a láskou	51
6.4 Naděje, která musí být posilována	53
6.5 Budoucnost víry	54
6.6 Láska jako služba	55
6.7 Maria vzor víry, naděje, lásky v každé době	57
ZÁVĚR.....	58
Bibliografie.....	60
Seznam použitých zkratk.....	65
Příloha	68

ÚVOD

Víra, naděje a láska jsou stále živými a diskutovanými tématy. Je však smutnou pravdou, že současná doba, jako by zapomínala, co se vlastně božskými ctnostmi myslí a začala je zastihovat jinými výdobytky světa. Duchovní stránka lidí začíná strádat a člověk je stále více popuzován hledat nějaký smysl lidské existence a jeho naplnění. Duchovní svět nelze od člověka oddělit, stejně tak jako duševní a fyzický. Každý hledá odpověď na smysl své existence. Někteří ji nenaleznou, jiní ano.

Téma diplomové práce *Božské ctnosti a dnešní doba* jsem zvolil vzhledem k velkému dosahu těchto ctností do života. Při psaní mě velmi ovlivnily především dva hlavní faktory. V první řadě to byly encykliky papeže Benedikta XVI. *Deus caritas est* a *Spe salvi*, kde se dotýká hlavně tématu lásky a naděje. Druhým povzbuzením a motivací byla zpráva, že do naší republiky Svätý otec Benedikt XVI. osobně zavítá. Už samotná příprava věřících na tuto návštěvu vedená v duchu témat víry, naděje a lásky naznačila, nakolik si tyto ctnosti zaslouží neustálé pozornosti a jak je důležité, aby si každý člověk uvědomil, jakou roli v jeho životě hrají.

Cílem této práce je představit ctnosti víry, naděje a lásky, poukázat, co znamenají a v čem jsou jiné, jak ostatní ctnosti. Výsledkem práce by měl být ucelený přehled o božských ctnostech a měla by přesvědčit o jejich důležitosti zejména v kontextu současné doby. Má víra, naděje a láska v tomto rychle se rozvíjejícím materiálním světě ještě nějakou hodnotu? Nejsou pouze nějakým přežitkem středověku? To jsou jen některé otázky, na které se bude snažit tato práce odpovědět.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola s názvem *Ctnost a její stručný historický vývoj* je pohledem na vývoj a uvažování o ctnostech napříč dějinami, ukazuje, v jakém významu byla chápána v různých historických obdobích. Kapitola dále uvádí pro větší přehled rozčlenění ctností. Závěr kapitoly je věnován zhodnocení z pohledu dnešní doby. Druhá až čtvrtá kapitola, každá nesoucí název po jedné z božských ctností je zaměřena na víru, naději a lásku pohledem Písma svatého. Obsahem těchto kapitol je obeznámit, jakým způsobem jsou prezentovány tyto ctnosti v textech Starého a Nového zákona. Kapitoly jsou doplněny o definice každé z ctností, kde dále v závěru těchto kapitol je uveden výčet záporných postojů ke každé jednotlivé božské ctnosti. Pátá kapitola pojmenovaná *Víra, naděje, láska jako*

božské ctnosti představuje tyto ctnosti v jejich celistvosti, seznamuje s jejich projevy, co do jejich vzájemných vztahů a působení. Šestá kapitola *Božské ctnosti a dnešní doba* je reflexí nad významem víry, naděje a lásky pro život člověka v kontextu dnešní doby.

1 CTNOST A JEJÍ STRUČNÝ HISTORICKÝ VÝVOJ

V historii i v současnosti existuje velké množství názorů na to, co znamená ctnost. První zmínky o ctnostech nám vydává již antická filosofie. Úvodní členění a pojmenování ctností nacházíme u Pythagora v 6. století před Kristem. Filosof Sokrates nachází své pojetí ctnosti ve schopnosti poznání jako pravého vědění.¹ Poznal, že ctnost musí vycházet z vlastního nitra člověka.² Tvrdí, že se jí dá naučit. Dle Platonovy nauky se podílí na vzniku ctnosti i další duševní síly - chtění a tužby. Aristotelovo pojetí se snaží vnést „nové světlo“ do pojmu a struktury ctnosti a tak předkládá dva prvky: formální - *hexis*, jež je uváděn jako trvalá schopnost, zběhlost k určitému chování a obsahový - *mesotés*, který zajišťuje, že ctnost se stává ctností, pokud se nalézá ve středu mezi hranicemi dvou krajností.³ Definuje ctnosti jako střednosti a stavy (kladné nebo záporné působení na city) a podle své podstaty, samy pro sebe, činně působí právě v tom, z čeho vznikají, dále jsou v moci člověka, jsou dobrovolné a jsou takové, jak je asi předepisuje správný úsudek.⁴ Rozlišuje také mezi ctnostmi intelektuálními a mravními.⁵ Názor o jednotě ctností ve smyslu disponování člověka všemi anebo žádnou zaujímá následně Stoa. Dobu od Cicerona charakterizují ctnosti: rozvážnost, spravedlnost, statečnost a umírněnost (*prudencia, iustitia, fortitudo, temperantia*).

Období Církevních otců navazuje na platonské myšlení. Vychází hlavně z kategorie čtyř stoických ctností, jež jsou poprvé svatým Ambrožem nazvány jako kardinální a jsou přirovnávány ke čtyřem řekám vytékajícím z ráje. Obdobné interpretace lze najít také u svatého Jeronýma, nebo svatého Řehoře z Nyssy. Společným jmenovatelem je Kristus jako základ těchto ctností. Svatý Augustin ctnosti vidí jako jednu lásku k Bohu v různých formách projevu. Naproti tomu svatý Řehoř Veliký spojuje ctnosti s dílem Ducha Božího a za ctnosti přijímá jeho biblických sedm darů.

Ctnost se stala také ústředním tématem ve středověké scholastice.⁶ Petr Lombardský, ovlivněn učením zejména svatého Augustina, vytvořil definici ctnosti,

---

¹ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1998, s. 335.

² ARISTOTELES. *Etika Níkomachova*. 2. vyd. Praha: Petr Rezek, 1996, s. 8.

³ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*, s. 335.

⁴ Srov. ARISTOTELES. *Etika Níkomachova*, s. 81.

⁵ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla*. 3. vyd. Velehrad: Centrum Alletti, 2005, s. 167.

⁶ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*, s. 335.

kdy: „Ctnost je dobrá vlastnost mysli (*bona qualitas mentis*), která zajišťuje správnost života, nikdo ji nemůže užívat špatně a jenom Bůh ji (tu ctnost totiž) v člověku působí.“ Svatý Tomáš Akvinský je s touto definicí za jedno a dodává, že závěrem „jenom Bůh ji v člověku působí“, míří k ctnostem vlitým.⁷ Z pera svatého Tomáše také pochází traktát pojednávající o třech božských ctnostech a čtyřech základních ctnostech.

Pro reformaci byla ctnost ve scholastickém pojetí prakticky nepřijatelná, neboť poukazování na úsilí člověka o zdokonalování vnitřních dispozic pro konání dobra nezapadala do jimi hlášané nauky o ospravedlnění člověka výhradně milostí Boží. Svou hodnotu ctnost opět nachází až zásluhou teologa Melanchtona.

Osvícenství již ubírá z pojmu ctnost její základ v bytí člověka, také návaznost na Krista a víru, dává na první místo povinnosti stránku. V důsledku hledání a určování nových ctností, jsou kardinální ctnosti zatlačovány do pozadí.⁸

1.1 Morální teologie a ctnosti

Nauka o ctnostech – *aretologie*, je základem křesťanské spirituality a tvoří neoddělitelnou součást teologického oboru morální teologie. Dá se říct, že je pomyslnou korunou všech témat.⁹

Slovo ctnost má svůj původ v latinském *virtus* označující mužnost. Obdobně je používán řecký výraz *andreia* - statečnost. Ctnost je však v řečtině překládána jako *arete*, něco vyjímajícího, mimořádného a schopného.¹⁰ V morální teologii se popisuje ctnost jako:

Trvalá a pevná dispozice konat dobro. Dovoluje člověku nejen konat dobré skutky, nýbrž i vydávat ze sebe to nejlepší. Ctnostná osoba všemi svými smyslovými i duchovními silami směřuje k dobru, hledá je a volí v konkrétním jednání (KKC, čl. 1803).

---

⁷ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božtého*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita, 1986, s. 78.

⁸ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*, s. 336-337.

⁹ Srov. SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu: křesťanský pohled na morální problémy dneška*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 17.

¹⁰ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla*, s. 166.

Stejně jako se hříšné jednání opakováním proměnění v neřest, tak neustálým cvičením v konání dobrých skutků člověk získává vnitřní dovednost - ctnost.¹¹

Za dobrou vlastnost, jenž může disponovat pouze k dobru, považuje ctnost také svatý Augustin.¹²

Pro aristotelsko - tomistická filosofie představuje ctnost jako habitus, jenž definuje jako:

Determinaci možnosti (*potence*), díky které je tato utvořena tak, že dokonalým a trvalým způsobem (stav) odpovídá své přirozenosti (*habitus perfectivus*). Pokud je toto utvoření činné potence takové, že se stává zdrojem stejnorodých činů určité kvality, pak mluvíme o *habitus operativus*. Pokud se takový získaný habitus týká objektivního dobra mravního, pak takový dobrý habitus nazýváme ctností.¹³

Tedy habitus je trvalá kvalita, která člověka disponuje k snadné, pohotové a radostné činnosti.¹⁴

Členění habitů:

Habity lze dělit z hlediska dispozice, zda habitus disponuje kladně, nebo záporně na:

habitus kladný (*bonus*) nebo habitus záporný (*malus*);

z hlediska subjektu je dělíme na:

habitus *entitativus* (*substantivus*) - bytnostní habitus a habitus *operativus* - směřuje k činnosti.

Podle způsobu osvojení je to habitus přirozený, získaný nebo vlitý.¹⁵

1.2 Dělení ctností

Literatura, vzhledem k velkému množství ctností, přináší různá členění.

---

¹¹ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*. 2. vyd. Olomouc: Krystal, 1996, s. 127.

¹² Srov. TONDRA, F. *Morální teologie I*, 1. vyd. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 1994, s. 183 - 184.

¹³ Heslo „Habitus“ In: RAHNER, K., a VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996, s. 100.

¹⁴ BENEŠ, A. *Božské ctnosti*. 1.vyd. Praha: Krystal OP, 1997, s. 10.

¹⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 10-11.

1.2.1 Rozlišení podle původu

Ctnosti přirozené jsou formou vnitřních duševních schopností člověka, a ten je nabývá opakováním a cvičením. Tyto ctnosti se pojí s rozumem, vůlí a emocemi.¹⁶ Ovšem uvedené přirozené ctnosti rozvíjené člověkem nemají takovou potenci, která by ho uschopnila dojít k Boží spáse. Pro dosažení tohoto nejvyššího cíle, musí být jeho lidská přirozenost posílena. To činí posvěcující milost směrem k bytnosti duše, vzhledem pak k jejím mohutnostem, tři božské ctnosti: víra, naděje a láska, jež nazýváme nadpřirozené vlité.¹⁷ Dále rozeznáváme vlité mravní ctnosti, jako dispozice člověka v přirozeném řádu, které jsou posíleny milostí Boží jednat nadpřirozeně. Vlitých mravních ctností je co do počtu stejně, jako přirozených získaných ctností.¹⁸

Katechismus katolické církve rozděluje ctnosti obdobným způsobem na: lidské (KKC, čl. 1804), božské (KKC, čl. 1812) a dary a plody Ducha svatého (KKC, čl. 1830), přičemž mezi ctnosti lidské se řadí moudrost, spravedlnost, statečnost a mírnost. Nazývají se též základní neboli kardinální ctnosti a jsou podstatou, na které stojí mravní život člověka (KKC, čl. 1805).

1.2.2 Rozlišení podle zaměření

Ctnosti sociální se vytvářejí ve vzájemných vztazích mezi lidmi – v sociální rovině. Jsou to návyky, které prospívají celé společnosti.

Ctnosti individuální jsou zaměřeny na zdokonalení osobnosti člověka.¹⁹

1.2.3 Rozlišení podle duševních mohutností

Pod toto rozdělení spadají ctnosti působící v oblasti rozumu nebo vůle, tedy: rozumnost - poznávání prvních zásad mravnosti, vědomost - poznávání příčinné

---

¹⁶ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 135.

¹⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 135.

¹⁸ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 79-80.

¹⁹ Srov. TONDRA, F. *Morálna teológia I.*, s. 187.

souvislosti jednotlivých úkonů poznání a v neposlední řadě moudrost - zběhlost v rozlišování dobrého od zlého.²⁰

1.2.4 Rozlišení podle svatého Tomáše Akvinského

Pokud odhlédneme od „ctností dianoetických“²¹, kterými se Tomáš Akvinský zabýval na základě Aristotelových myšlenek, dělí ctnosti do dvou základních skupin. Do první skupiny patří čtyři morální ctnosti: rozumnost, spravedlnost, statečnost a uměřenost. Druhá skupina obsahuje ctnosti teologické, tedy víru, naději a lásku.²²

1.2.5 Ctnosti a Písmo svaté

Ctnosti ve Starém zákoně nemají společné pojmenování. Jejich projevy a působení jsou však zřetelně představeny v životech hlavních postav starozákonních knih. Abrahám, Mojžíš a mnoho dalších jsou vedeni Duchem svatým. Tento stav, ono naplnění Duchem svatým, lze chápat jako spravedlnost.²³

I ctnost v novozákonních knihách nemá všeobecný význam. Ctnostné osoby jako Zachariáš a Alžběta (srov. Lk 1, 6), Simeon (srov. Lk 2, 25), Josef (srov. Mt 1, 19) jsou spojováni se starozákonním výrazem „spravedlivý“. Také Ježíš se v řeči na Hoře zmiňuje o spravedlnosti, která má o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizejů (srov. Mt 5, 20).²⁴

Nový zákon obsahuje i několik katalogů ctností. V listě Galat'anům (5, 22-23) apoštol Pavel píše o ovocích Ducha, jimiž jsou: láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost, a sebeovládání. Trpělivost, dobrotivost a navíc bezúhonnost a nepředstíranou lásku najdeme ve druhém listě do Korintu (6, 6).

---

²⁰ Srov. TONDRA, F. *Morálna teológia I.*, s. 101.

²¹ Aristoteles dianoetické (teoretické) ctnosti dělí na dvě části. První část se týká rozumu, pokud se čistě teoreticky zabývá tím, co nepřipouští žádnou změnu působením lidské činnosti. Druhá část se týká rozumu, pokud se zabývá tím, co může být změněno lidskou činností. In: ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. 3. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 135.

²² Srov. *Tamtéž*, s. 137-138.

²³ Srov. STANČEK, L. *Čnosti*. http://www.vincentini.sk/templates/stancek/01_cnosti/Cnosti_01.pdf s. 20 [06.11.2009].

²⁴ Srov. *Tamtéž*.

Podobně mluví i list Efezanům (5, 9), zde se nachází navíc ctnost pravdy. Vrchol křesťanských ctností obsahuje 13. kapitola v 1. listě Korint'ánům, též nazývána „velepísni lásky“ jsou to: víra, naděje a láska (srov. 1 Kor 13, 13).²⁵

1.2.6 Dnešní pohled na ctnosti

V kontextu současné doby nejsou ctnosti vnímány ve svém plném obsahu.²⁶ Helmut Weber v knize *Všeobecná morální teologie* uvádí, že všeobecný trend ve společnosti se ubírá ve směru přehlížení a nechuti ke ctnostem. Slovo ctnost se z konverzace téměř ztratilo. Určitým nedorozuměním a špatným pochopením, začal být význam ctnosti spojován na prvním místě s lidskou sexualitou a stala se synonymem pro čistotu. Je ovšem třeba uvést, že snahou jak teologů, tak filozofů je dát ctnosti opět hodnotu, kterou zasluhuje, zvláště pro schopnost vnést do života člověka nový směr a také její hluboké působení na jeho morální vědomí, též současně na vnímání okolního světa.²⁷ Ač byla ctnost tradičními naukami pojímána rozmanitě, pojí je společný jmenovatel v podobě konstantního zaměření ctnosti k dobru.²⁸ Stává se měřítkem lidské dokonalosti.²⁹ Ctnosti tak mají své významné místo, neboť činí dobrého člověka ve sféře mezilidských vztahů čitelným, spolehlivým a umožňují sociální klid.³⁰

Křesťanská morálka staví do svého středu Boha sklánějícího se v lásce k člověku, jenž se v tomto vztahu stává naslouchajícím a odpovídajícím. Ctnost tak v tomto pojímání nabývá dialogického, responzorického a vzývajícího rozměru.³¹

---

²⁵ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 78.

²⁶ Srov. PHILIPPE, J. *Vnitřní svoboda*. Vydání neuveveno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 81.

²⁷ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*, s. 329-332.

²⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 341.

²⁹ DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 142.

³⁰ SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu: křesťanský pohled na morální problémy dneška*, s. 17.

³¹ Srov. HÄRING, B. *Láska je víc než přikázání*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 1996, s. 68.

2 VÍRA

Akta víry, jakož i její ctnosti bývají vykládány rozmanitým způsobem. Jelikož se víra projevuje náboženskými obřady a formulemi, vyjadřující vnitřní postoj člověka jež zachovává mravní zákon opírající se o ně, zároveň vyjevuje tajemnou skutečnost na základě moudrosti a lásky, jež člověka motivují v jeho činech.³²

2.1 Víra ve Starém zákoně

Ve svých rozmanitých výrazových prostředcích, oproti výrazům *pistis* a *pisteuein* (víra, věřit), použitým v řeckém překladu Starého zákona *Septuagintě*, používá hebrejský text Starého zákona pro vyjádření slova „víra“ či „věřit“, slovo *aman*³³, znamenající jistotu, spolehlivost.³⁴

„Ve víře jde tedy o jistotu existence na základě důvěry ve věrnost a spolehlivost, které jsou předem dány.“³⁵

Nebudete-li stálí ve víře neobstojíte (srov. Iz 7, 9).

Smlouva, kterou uzavřel Bůh s Izraelem na Sinaji se stává východiskem židovské víry.

Věřit znamená považovat za pravdivou existenci Boha, který mluvil k Mojžíšovi a který se zjevil jako stvořitel světa a vůdce lidu; věřit znamená uznat svrchovanou autoritu jím daného zákona; očekávat s důvěrou naplnění zaslíbení, která jsou ze smlouvou spojena. Znamená to žít v důvěře, že je to tento Bůh, kdo vládne dějinám a kdo řídí svůj lid.³⁶

Podle starozákonního chápání, jen jediný Bůh je oním pevným a bezpečným útočištěm.³⁷ Kromě kolektivního projevu víry, nacházíme v Izraeli i její individuální

---

³² Srov. GRANAT, W. *K člověku a Bohu v Kristu II*. Vydání neuvedeno. Řím: Křesťanská akademie, 1981, s. 184.

³³ „amen“ - nechť se tak stane; staň se, slovo se používá v liturgii. Srov. KASPER, W. *Uvedení do víry*. 3. vyd. Praha: Česká křesťanská akademie, 1987, s. 73.

³⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 73-74.

³⁵ *Tamtéž*.

³⁶ Heslo „Véra“ In: ALLMEN, J. J. V., aj. 1. vyd. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1987, s. 301.

³⁷ Srov. KASPER, W. *Uvedení do víry*, s. 73-74.

formu.³⁸ „Je postojem jistoty a důvěry v Boha spravedlivých, kteří uprostřed všech zkoušek nacházejí v obecnství s ním sílu a odvahu.“³⁹ Víra ve Starém zákoně je především předkládána jako osobní vztah mezi Bohem a otci víry: Abrahámem (srov. Gn 15, 6), Židy (srov. Ex 14, 31), Izaiášem (srov. Iz 8, 17). Vírou lid také dokazuje svoji oddanost Bohu úmluvy.⁴⁰ Víra je také komplexní směřování života k Bohu. Počátek moudrosti je bázeň před Hospodinem, neboť:⁴¹

Velice jsou prozíraví všichni, kdo tak činí. Jeho chvála trvá navždy (srov. Žl 111, 10)!

2.2 Víra v Novém zákoně

Synoptická evangelia nám předkládají víru, znamenající „považovat za pravdivé evangelium, které káže Ježíš, a rozeznávat v Ježíši, který je káže, mesiášského Spasitele, jenž koná dílo lidského spasení v plné moci Boží.“⁴²

Víra je zde představena ve třech na sebe navazujících fázích.⁴³

Stupněm prvním je víra v Kristovu nadpřirozenou moc. Vírou v Ježíše, který je obdařen nadpřirozenou mocí, uzdravuje a koná zázraky, se člověk obrací k Bohu o pomoc. Tak je chválena víra setníkova (srov. Mt 8, 10), víra zachraňuje nemocné (srov. Lk 17, 19; Mk 2, 5; 5, 34; 9, 23; 10, 52; Mt 15, 28). Kristus byl prorokem - zvěstovatelem Božského poselství. Ti, kteří ho poslouchali, byli naplnění úžasem, „protože učil jako ten, kdo má moc“ (srov. Mk 1, 22).

Druhý stupeň víry úzce souvisí s vírou v Kristem přinášenou zvěst o Božím království.

Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu (Mk 1, 15).

Třetí stupeň ústí ve víru v Ježíše, Mesiáše a Syna Božího. Víra představuje výraz konkrétní lidské osobnosti, uschopňuje jeho síly k jednomu cíli (srov. Mt 11, 25-27).

---

³⁸ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 18.

³⁹ Heslo „Víra“ In: ALLMEN, J. J. V., aj. *Biblický slovník*, s. 301.

⁴⁰ Srov. heslo „Víra“ In: RAHNER, K., a VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*, s. 388.

⁴¹ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 18.

⁴² Heslo „Víra“ In: ALLMEN J. J. V., aj. *Biblický slovník*, s. 301.

⁴³ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 18.

Víra je také cestou k věčnému životu, naopak nevěra je jejím uzavřením.⁴⁴

Kdo uvěří a přijme křest bude spasen, kdo však neuvěří, bude odsouzen (Mk 16, 16).

Pravá víra se vyznačuje naprostým důvěrným odevzdáním a spolehnutím se na Boha.⁴⁵

Jestliže tedy Bůh tak obléká polní trávu, která tu dnes je a zítra bude hozena do pece, neobleče tím spíše vás, malověrní (Mt 6, 30, srov. Lk 12, 28)?

Ten kdo má víru, dokáže horou pohnout (Mk 11, 23; srov. Mt 17, 20). V samotné víře, ale nelze hledat onu moc. Tato moc pramení od Boha a jen jeho milostí ji získá ten, kdo o ni v důvěře prosí (srov. Mk 11, 24; Mt 7, 7-11; 21, 22).⁴⁶

V Janově evangeliu čteme o jeho napsání: „abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřice, život měli v jeho jménu“ (Jan 20, 31), vírou je tedy myšleno nevidět Ježíše jenom jako „syna Josefa z Nazaretu“ (srov. Jan 1, 45; 6, 42), ale uznat ho jako Syna Božího, jenž byl Otcem poslán vykoupit lidstvo.⁴⁷ Pro víru v Ježíše, je třeba, abychom byli k němu přitahováni nebeským Otcem (srov. Jan 6, 44; 6, 65; 8, 47). U Jana víra nespojuje věčný život jen v příslibu pro budoucí čas, nýbrž dává jim věčný život zde a nyní. Ten kdo uvěří, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boží, přijímá a uskutečňuje jeho slovo nebude zatracen, ale bude v něm mít život věčný.⁴⁸

Amen, amen, pravím vám, kdo slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal, má život věčný a nepodléhá soudu, ale přešel již ze smrti do života (Jan 5, 24).

Věřit v Boha a v Ježíše Krista je totéž (srov. Jan 12, 44; 14, 1), protože Ježíš a Otec jsou jedno (Jan 10, 30) a tato jednota sama je předmětem víry (Jan 14, 10).

Víra u sv. Jana je:

1. svázána s poznáním (srov. Jan 6, 69; 10, 38; 17, 8; 1 Jan 4, 16);
2. odvrácením od pozemského mamonu (srov. 1 Jan 2, 16);
3. cestou ke spáse (srov. Jan 3, 15; 6, 40; 11, 25; 12, 46-48; 17, 2; 20, 31; 1 Jan 5, 13);

---

⁴⁴ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 19.

⁴⁵ Heslo „Věřiti, víra“ In: NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. 2. díl. 2. vyd. Praha: Kalich, 1956, s. 1197.

⁴⁶ Srov. *Tamtéž*.

⁴⁷ Srov. Heslo „Víra“ In: ALLMEN, J. J. V., aj. *Biblický slovník*, s. 301.

⁴⁸ Srov. Heslo „Víra, věrnost“ In: DOUGLAS, J. D., aj. *Nový biblický slovník*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, 2009, s. 1093.

4. záchranou před odsouzením (srov. Jan 3, 18);
- a odvolává se na:
  1. působení Ducha svatého (srov. Jan 14, 26);
  2. svědectví Jana Křtitele (srov. Jan 1, 7; 5, 33);
  3. moc Otce (srov. Jan 5, 37);
  4. svědectví zázraků učiněných Kristem (srov. Jan 5, 36; 10, 25; 14, 11);
  5. svědectví všech „co viděli a slyšeli“ (srov. Jan 19, 35; 21, 24; 1 Jan 1, 1-4);
  6. dosvědčení jednotou Kristových učedníků (srov. Jan 17, 20-21);
  7. svědectví života Ježíše Krista (srov. Jan 7, 17).⁴⁹

Víra by měla pochopit neviditelnou slávu Ježíšovu bez početných znamení, která ji zjevují (Jan 2, 11; 4, 48; 20, 29). Ale i když má zapotřebí vidět (Jan 2, 23; 11, 45) a dotýkat se (Jan 20, 27), je povolána k rozvoji poznáním (Jan 6, 69; 8, 28) a meditací neviditelného (Jan 1, 14; 11, 40).⁵⁰

Víra u apoštola Pavla je spojena především s obrácením a zanecháním starého způsobu života, přijmutí Kristova poselství, odevzdání se v důvěře Bohu.⁵¹ Hlavní myšlenkou víry hláсанé Pavlem je Ježíšova vykupitelská smrt a zmrtvýchvstání. „Protože víra je přijetím zvěsti o díle Božím v Ježíši Kristu, je zároveň vždy také uznáním pravdivosti této zvěsti. Kdo věří vyznává, že Bůh vzkřísil Ježíše z mrtvých.“⁵²

Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen (Řím 10, 9; srov. Řím 4, 24).

Víra obsahuje i naději (srov. Ef 3, 12), poslušnost (srov. Řím 1, 5), lásku (srov. Gal 5, 6) a je zdrojem ospravedlnění (srov. Řím 3, 20-22; 4, 25; 9, 30-32; 10, 4-13; Gal 2, 16; Fil 3, 9). Tím Pavel prohlašuje, že v novém období života z víry jsou skutky bezcenné a spása není „nějakým právním nárokem“⁵³, ale je „nezasloužený dar spravedlivého Boha hříšníkovi, který prostřednictvím daru víry spoléhá na spravedlnost Ježíše Krista, jenž ho vykoupil svou smrtí a ospravedlnil

⁴⁹ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctosti*, s. 20-21.

⁵⁰ Heslo „Víra“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*. 5.vyd. Řím: Křesťanská akademie, 1981, s. 555.

⁵¹ Srov. Heslo „Věřiti, víra“ In: NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. 2. díl, s. 1198.

⁵² *Tamtéž*.

⁵³ Srov. Heslo „Víra“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*. Řím: Křesťanská akademie, 1981, s. 554.

svým zmrtvýchvstáním.“⁵⁴ Vnější podmínkou pro přijetí vnitřního daru Ducha svatého, totiž víry, je hlásání evangelijní zvěsti (srov. Řím 10, 14-18).⁵⁵

2.3 Definice víry

Pojem víra použitý v obecné rovině představuje ve svobodě a v důvěře přijatý výrok jiného. Tento meziosobní vztah však musí být podložen spolehlivostí a autoritou toho, komu je věřeno.⁵⁶ Víra tudíž není totéž co vědění, které získává svoji jistotu v poznání vnitřní pravdivosti věcí.⁵⁷

V teologii použitý pojem víra ve smyslu víry křesťanské, lze použít pouze v analogickém smyslu. Zjevení Boží člověku není zúženo pouze na nějakou informaci rozumu. Je uchopením celého člověka a povoláním k Bohu. Člověk se tak Bohu odevzdává k ochotné spolupráci a odpovědnosti, jako svému nadpřirozenému nejdokonalejšímu cíli.⁵⁸

Pojímání víry v katolickém smyslu není možné zaměňovat za historickou vědu „která vidí v dokumentech čistě lidská svědectví a nemusí být závislá na Boží milosti. Stejně tak je rozdíl mezi patřením pravd v Bohu, které se opírá o motiv bezprostřední a vnitřní zřejmosti, a mezi vírou, která si za motiv bere poznání a pravdomluvnost svědků.“⁵⁹

Člověk zasažený vírou získává nový rozměr, a to rozměr křesťanské existence. Přijetím víry je svobodně a odpovědně schopen přijmout požadavky zjeveného Božího slova a skutků lásky.⁶⁰

Hluboká podstata božské víry je vyjádřena v listě Židům:

Věřit Bohu znamená spolehnout se na to, v co doufáme, a být si jist tím, co nevidíme (Žid 11, 1).

I. vatikánský koncil na tato slova navázal a definoval božskou ctnost víry ve Věroučné konstituci o katolické víře *Dei Filius* slovy:

⁵⁴ Heslo „Spasení“ In: DOUGLAS, J. D., aj. *Nový biblický slovník*, s. 958.

⁵⁵ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 20.

⁵⁶ Srov. heslo „Víra“ In: RAHNER, K., a VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*, s. 387.

⁵⁷ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 108.

⁵⁸ Srov. heslo „Víra“ In: RAHNER, K., a VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*, s. 388.

⁵⁹ GRANAT, W. *K člověku a Bohu v Kristu II*, s. 190.

⁶⁰ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 108.

Víra je nadpřirozená ctnost, kterou věříme za vedení a za pomoci milostí Boží, že to, co Bůh Zjevil, je pravdivé, a to nikoli pro vnitřní pravdivost věcí proniknutou přirozeným světlem rozumu, nýbrž pro autoritu samého Boha Zjevitele, jenž nemůže klamat ani být oklamán.⁶¹

Rozborem této definice vidíme ctnost víry vyžadující od člověka svobodné rozhodnutí a spolupráci vůle a jako ctnost v řádu nadpřirozeném je Boží milostí. Bůh je exkluzivním iniciátorem schopnosti našeho rozumu poznávat pravdu a touto činností přijímat víru. On nám zjevil vše potřebné, abychom byli schopni odhalit Jeho úmysly s námi. Nestačí vnitřní pravdy stvořených věcí proniknutelné přirozeným světlem našeho rozumu. Je nutné přijmout pravdy Božích tajemství, jež proniká jediná víra, třebaže rozum zde nedostačuje. Lidské omezení „chápání“ Boha se dotýká především hloubky a nevyčerpatelnosti těchto nadpřirozených pravd. Duch svatý nám však vlévá milost, kterou jsme obdrželi při křtu, i dosvědčuje navenek zázraky dobře poznatelnými pro nepokřtěné, že naše důvěra není marná, ale je založena autoritou samotného Boha (srov. Žid 2, 13).⁶² Uvedená definice je i ohlasem na slova sv. Pavla:⁶³

Proto i my děkujeme Bohu neustále, že jste od nás přijali slovo Boží zvěsti ne jako slovo lidské, ale jako slovo Boží, jímž skutečně jest. Vždyť také projevuje svou sílu ve vás, kteří věříte (1 Sol 2, 13).

2.4 Předmět víry

Předmět (objekt) víry rozdělujeme na materiální a formální. Přičemž materiální předmět - to v co je věřeno, lze blíže určit jako bezprostřední předmět poznání a druhotný materiální předmět, jenž je nahlížen předmětem bezprostředním.⁶⁴

Materiálním předmětem víry je Bůh sám, první Pravda v bytí, poznání, ve zjevení (*prima veritas in essendo, in cognoscendo, in dicendo*), věčná pravda, konečný nadpřirozený cíl (*objectum materiale primáriūm*) a dále všechny pravdy Bohem zjevené (*objectum materiale secundarium*). Nevlastním objektem víry (*per accidens*) jsou ty skutečnosti, které jsou zjeveny spolu pravdami víry (historická fakta, která úzce souvisejí s pravdami víry). Předmětem víry jsou všechny pravdy, které jsou předloženy ve veřejném Zjevení, jež je historicky uzavřeno smrtí posledního apoštola.⁶⁵

---

⁶¹ Věřoučná konstituce o katolické víře *Dei Filius*, kap. 3, čl. 2. <http://catholic-resources.org/ChurchDocs/> [27.01.2010].

⁶² Srov. JOLY, E. *Co znamená věřit*. Vydání neuvedeno. Řím: Křesťanská akademie, 1967, s. 142-148.

⁶³ Srov. *Tamtéž*.

⁶⁴ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 28.

⁶⁵ *Tamtéž*.

Naše víra je založena na Bohu, v němž není klamu (srov. Řím 5, 5). Je pošetilé důvěřovat lidem, kteří se tak často a rychle mění. Prozíravý člověk složí svou veškerou naději do Boha (srov. Žl 40, 2). Zatímco kdejaké lidské poznání nás často zavádí na zcestí, víra v Boží neomylnost nás vede k životu věčnému.⁶⁶ Formální předmět víry, vychází z motivu pro který je věřeno, a tím je Boží autorita.⁶⁷

2.5 Hříchy proti víře

2.5.1 Nevěra

Něvěra (*infidelitas*) je víra, která nedostačuje k tomu, abychom neodmítali samotná poznání zjevení (*explicitní nevěra*), nebo neodmítali způsoby hledání přesazných trvalých, neboli věčných hodnot (*implicitní nevěra*). *Infidelitas* tedy je určitý nedostatek naší víry, kterou jsme však schopni přijmout.⁶⁸

Sv. Tomáš Akvinský přisuzuje po nenávisti nevěře přívlastek druhého největšího hříchu, neboť je odmítnutím Boží lásky.⁶⁹ I samotný postoj člověka k víře, může vést k nevěře. Ležérnost, lhostejnost, nezájem v duchovní oblasti vede u křesťana k zaviněnému nedostatku víry.⁷⁰ Samotným výrazem *infidelitas* je označováno nepřijetí radostné zvěsti - evangelia.⁷¹

Odmítání objektivně poznání faktu zjevení (srov. *explicitní nevěra*) definujeme jako zvláštní hřích proti Duchu svatému (srov. Mt 12, 31-32; Mk 3, 29).⁷²

V tomto kontextu je třeba připomenout, že hřích nevěry nastává nikoliv odmítáním celého obsahu zjevené pravdy, ale již nepřijetím byť jediného článku víry. Jde vlastně o napadání Boží autority.⁷³ Víru zapře i ten, kdo navenek zapře víru a nebo vyzná falešnou víru. Když je to doprovázené i vnitřním úkonem je to nevěra.⁷⁴

---

⁶⁶ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 150.

⁶⁷ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 28.

⁶⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 38.

⁶⁹ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 157.

⁷⁰ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 113.

⁷¹ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 38.

⁷² Srov. *Tamtéž*.

⁷³ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 157.

⁷⁴ Srov. TONDRA, F. *Morálna teológia I.*, s. 206.

2.5.2 Apostaze

Kodex kanického práva nazývá apostazí celkové odmítnutí již přijaté křesťanské víry, tedy odpad od víry (srov. CIC, kán. 751). Aby bylo možno mluvit o odpadu od víry musí být naplněny základní znaky: plné přijetí víry a její následně dobrovolné opuštění a popření navenek.⁷⁵ V tom se odlišuje od morálního odpadu, kdy odpadnutí od víry není navenek projevono.⁷⁶

Případem apostaze se stává i odpadnutí o víry formálním způsobem. Jde o úkon vůle člověka s právními důsledky v případě splněných podmínek, kdy úkon vykoná katolík ve věku nejméně sedmi let, užívající rozum a vůli, aby bylo přítomno dostatečné poznání vlastního objektu právního úkonu, svobodné rozhodnutí pro úkon, úmysl za současného správného vykonání dle všech formalit a požadavek k platnosti.⁷⁷

2.5.3 Hereze

Bludem hereze se nazývá tvrdošíjné odpírání, po přijetí křtu, nějaké pravdy, kterou je nutno věřit vírou božskou a katolickou anebo tvrdošíjné pochybování o ní (srov. CIC, kán. 751). Omyl křesťana heretika vyrůstá z kořene vlastního zarputile zastávaného názoru na jistou pravdu víry, která je však v příkrém rozporu s církevně schváleným článkem katolické víry. Tak se křesťan stanovuje i rozhodčím nad učitelským úřadem církve. V tom tkví zlo hereze. Nesprávný názor heretika je buďto povahy formální (křesťan si plně uvědomuje, že jeho názor se neslučuje s učením svaté církve, a přesto od něj neupouští), nebo povahy materiální (zde si křesťan není vědom svého pochybení v církevním učení). Heretik obvykle zastává nesprávný názor jen s ohledem na konkrétní článek víry, kdežto apostata neboli „odpadlík“ (odpad od víry všeobecně) zastává chybné stanovisko v celkovém pojetí víry,

---

⁷⁵ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 159.

⁷⁶ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 39.

⁷⁷ Srov. ZVOLENSKÝ, S. *Formálne odpadnutie od katolíckej cirkvi*. <http://tribunal.kapitula.sk/2004-1/formalne.htm> [15.01.2010].

v každém jejím článku bez výjimky. Proto také každý apostata je současně heretikem, avšak ne každý heretik musí být nutně apostatou.⁷⁸

2.5.4 Schizma

Schizmatem se rozumí odmítnutí podřízenosti papeži opuštěním plné jednoty s ním, a oddělení se od společenství a jednoty církve (srov. CIC, kán. 751). Schizmatikové se sice ztotožňují se základními články křesťanské víry, ale papež pro ně nepředstavuje nejvyšší církevní autoritu - hlavu Církve.⁷⁹

2.5.5 Pochybnosti ve víře

Hřích pochybnosti je ve své podstatě podkopávání Boží autority, projevuje se jako ochabnutí duchovního úsilí. Individuální mínění o neopodstatněnosti pravd víry znamená pochybnost pozitivní.

Pokud jednou zjevenou pravdu nepřijmeme a nepřikloníme se k ní, pochybujeme negativně.

Pochybnost ve víře si můžeme představit i jako střed argumentů rozumu proti vůli, která stojí na straně víry. Hříchem nerozumíme hledání důvodů, pod podmínkou, že naše vůle přijímá bezvýhradně jak Boží, tak i církevní autoritu.⁸⁰

2.5.6 Hříchy proti ctnosti zbožnosti

Výrok prvního přikázání: „Miluj Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou“ (Dt 6, 5) v sobě obsahuje zákaz uctívat jiné bohy mimo Boha, jež se zjevil svému lidu (srov. KKC, čl. 2110). Za hříchy porušující uvedený zákaz jsou považovány: pověra, která je pokřivením kultu pravého Boha

---

⁷⁸ Srov. Heslo „Bludařství“ In: MERELL, J., aj. *Malý bohovědný slovník*. 1. vyd. Praha: Česká katolická charita, 1963, s. 69-70.

⁷⁹ Srov. Heslo „Schisma“ In: MERELL, J., aj. *Malý bohovědný slovník*, s. 470.

⁸⁰ Srov. TONDRA, F. *Morálna teológia I.*, s. 209.

(KKC, čl. 2111); modloslužba, kdy jsou uctívání jiní tvorové nebo předměty namísto jediného Boha (srov. KKC, čl. 2113); věštění, jako snahy člověka dojít poznání tajemna a budoucnosti (srov. KKC, čl. 2116); podobně pak magie a čarodějnictví charakterizované úmyslem vládnout nadpřirozenou mocí a také spiritismus pro vyvolávání duchů mrtvých (srov. KKC, čl. 2117).

První přikázání varuje i před pokoušením Boha, tedy zkoušením zda je dobrý a všemohoucí (srov. KKC, čl. 2119); svatokrádeží jíž se rozumí znesvěcování a nedůstojnost ve vztahu ke svátostem, osobám, předmětům a místům zasvěceným Bohu (srov. KKC, čl. 2121) a svatokupectvím, kupčením s duchovními hodnotami (srov. KKC, čl. 2121).

2.5.7 Ateismus

Pojmem ateismus lze nazvat různé směry, zaměřené na naprosté popření Boží existence, nebo zastávající názor o jeho nepoznatelnosti či jsou přesvědčením, že prověřit otázku Boha ztrácí jakýkoliv smysl. Další směry se drží pouze vědeckého zdůvodnění, pro jiné nejvyšší pravda nemá v životě žádné místo. Jinde je na úkor víry v Boha upřednostňován člověk. I představa o Bohu často vychází z mylných úvah, takže stává, že ten kdo je nepřijímán není vlastně Bůh v křesťanském smyslu. V ateismu má své místo také náboženský nezájem (srov. GS 19). Zdá se, že v uvažování člověka je Bůh spatřován jako překážka pokroku. Naopak ateismus, jako alternativa se nabízí jako základ realizace lidských nadějí, ne jinak vyznívá prohlášení Karla Marxe o tom, že ateismus je osvobozený humanismus potlačením náboženství.⁸¹ Velmi kritické stanovisko k ateismu zaujal v encyklice *Spe Salvi* také současný papež Benedikt XVI.:

Ateismus 19. a 20. století je ve svých základech a ve svém cíli moralismem: je protestem proti nespravedlnostem světa i světových dějin. Svět, v němž je tak vysoká míra nespravedlnosti, utrpení nevinných a cynismu mocných rozhodně nemůže být dílem dobrého Boha. Pokud by Bůh zodpovídal za takový svět, nemohl by být Bohem spravedlivým, natož dobrým. Proto je třeba se postavit Bohu z důvodů morálních. Pokud by Bůh nebyl schopen spravedlnosti dosáhnout, zdá se že nyní je povolán sám člověk, aby ji prosadil. Ať je vzhledem k utrpení tohoto světa protest proti Bohu jakkoliv pochopitelný, je požadavek, že by lidstvo nyní mělo a muselo udělat to, co za něj neudělal a nemohl udělat žádný Bůh, přece jen domýšlivý a vnitřně nepravdivý. Není náhoda, že právě tyto myšlenky

---

⁸¹ Srov. JOLY, E. *Co znamená věřit*, s. 60.

vedly k největším krutostem a porušování práv, je to jen důsledek vnitřní nepravdivosti zmíněného požadavku. Svět, který sám si musí naději vytvořit je světem bez naděje (SS 42).

Pro každého člověka je však možnost dojít spásy.

Božská prozřetelnost neodpírá pomoc nutnou ke spáse těm, kteří bez vlastní viny ještě nedošli k výslovnému uznání Boha, ale snaží se, ne bez Boží milosti, o dobrý život. Neboť cokoli je u nich dobré a pravdivé, považuje církev za přípravu na evangelium, za dar od Boha, jenž osvěcuje každého člověka, aby nakonec měl život (LG 16).

Stopy ateistických ideologií jsou na společnosti stále čitelné a posilovány myšlenkou na požitkářský konzumní způsob života vedou k degradaci lidských i náboženských principů a stávají se tak živnou půdou pro etický a kulturní relativismus. Proto je úkolem církve neustále chránit duchovní a morální hodnoty dnešní doby.⁸²

---

⁸² Srov. BENEDIKT XVI. *Nešpory s kněžími, řeholníky, řeholnicemi, seminaristy a laickými hnutími*. Praha, katedrála sv. Víta. 26. září 2009.
http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2009/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20090926_vespri_en.html [27.01.2010].

3 NADĚJE

„Naděje je především lidským postojem, bez něhož žádný lidský život nedokáže obstát.“⁸³ Naděje je ctností toho, kdo neustále putuje k tomu čeho touží dosáhnout, pohyb mezi současností a očekávanou budoucností.⁸⁴ Naději si můžeme představit jako kotvu pevně spojenou s lodí. Kotva plavidlo může udržet na místě, ale jedině za předpokladu, že se zachytí mimo loď do pevného místa. I křesťanská naděje se musí pevně zachytit o něco, co je nad lidskou existencí. Touto jistotou je člověka věčně milující Bůh.⁸⁵

3.1 Naděje ve Starém zákoně

Naděje je určujícím rysem pro celé starozákonní období. *Elpis*, výraz řeckého původu oproti *tikah* - hebrejského slova, v sobě zahrnuje pozitivní i negativní očekávání a vztahu k individuálním spáse.⁸⁶

„Bůh dává tajemná zaslíbení už prvnímu páru po hříchu v ráji (Gn 3, 15; 9, 1 - 17) a tím ukazuje, že nenechá lidstvo propadnout beznaději.“⁸⁷ Poté, co je hříchem přetrháno pouto mezi člověkem a Bohem, Bůh ve své dobrotě přesto člověka neodvrhne. Uzavírá první smlouvu s Noemem. I rod Noeho však zklamal. Novým vyvoleným se tak stává Abram⁸⁸, se kterým Hospodin uzavírá smlouvu. S ním začínají „skutečně dějiny biblické naděje.“⁸⁹ Naději nacházíme v příslibech velkého národa (srov. Gn 12, 2; 22, 17; 26, 24; Lv 26, 9), předání kenaanské země (srov. Gn 15, 7; 17, 8; Ex 6, 4; Dt 1, 8) a požehnání pokoje (srov. Nm 25, 12; Lv 26; Žl 29, 11; 122).

---

⁸³ Společný pastýřský list biskupské konference České republiky, Bosny a Hercegoviny, Chorvatska, Maďarska, Polska, Rakouska, Slovenska a Slovinska. *Kristus naděje pro Evropu*. <http://www.cirkev.cz/res/data/004/000539.pdf> [21.01.2010].

⁸⁴ Srov. GRŮN, A. *Víra, naděje, láska*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 43-44.

⁸⁵ Srov. LACHMANOVÁ, K. *Kotva naděje*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 19.

⁸⁶ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 46-47.

⁸⁷ Heslo „Naděje“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 246.

⁸⁸ Jméno později změnil Hospodin na Abraham (srov. Gn 17, 5).

⁸⁹ Heslo „Naděje“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 246.

Vyvolený národ před hrozícími nebezpečími vkládal naději do Boží ochrany (srov. Iz 22, 8-11; 30, 16).⁹⁰ „Materiální cíl izraelské naděje nečiní přesto z jeho náboženství prostoduchou morálku blahobytu. Pozemské statky jsou pro Izrael požehnáním (Gn 39, 5; 49, 25) a darem (Gn 13, 15; 24, 7; 28, 13) Boha věrného daným zaslíbením a smlouvě (Ex 23, 25; Dt 28, 2).“⁹¹

Poselství proroků směřovala k vyvolenému národu, která ho napomínala pro jeho hříšnost i opovážlivou naději, že Bůh je neustále přítomen v chrámě. I zde však je možno spatřit naději. Obnovené království povstane mocí Jahveho skrze jím vyvolený „zbytek“ Izraele (srov. Jer 31, 31-34; Ez 16, 59-63; Iz 55, 3; 49, 8). Právě v takovém prostředí je osoba služebníka Božího předobrazem tolik očekávaného Mesiáše (srov. Iz 52, 13-15; 53).⁹² Ve Starém zákoně nemá naděje individuální formu. Všechen lid se obrací v naději k Bohu Smlouvy.

Jen jediný Bůh je zdrojem veškeré naděje (srov. Jer 10, 1-16; Jer 17, 5-8; Žl 115; Žl 118; 135; Mdr 13, 10-15; Iz 44, 9-20).

Starozákonní naděje:

1. přemáhá strach (srov. Žl 46, 3; Př 28, 1; Iz 7, 4; 12, 2);
2. obsahuje bázeň před Hospodinem (srov. Žl 33, 18; 40, 4; Př 23, 17; Iz 33, 18);
3. poskytuje mnohdy eschatologicky laděné motivy očekávání Spravedlivého (srov. Žl 16, 10; 17, 5; Iz 51, 5; Jer 29, 11);

a Spravedlivý:

1. nazývá Boha nadějí v kterou doufá (srov. Žl 61, 4; 71, 5; Jer 17, 7);
2. má plnou naději na nesmrtelnost (srov. Mdr 3, 4);
3. má v Bohu jistou naději na vzkříšení (srov. 2 Mak 7, 11).⁹³

3.2 Naděje v Novém zákoně

„V tradici synoptiků se objevuje naděje ve spásnou budoucnost v představě Božího království, které přišlo počátečně v Ježíši a dovrší se při Kristově paruzii

---

⁹⁰ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctosti*, s. 47.

⁹¹ Heslo „Naděje“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 246.

⁹² Srov. BENEŠ, A. *Božské ctosti*, s. 47.

⁹³ Srov. *Tamtéž*.

(srov. Mk 1, 15).⁹⁴ Následovat Krista Ježíše znamená jít věrně v Jeho šlépějích, opustit všechno podle Mistrova příkladu (srov. Mt 13, 44-46). Zřící se nakonec i sám sebe. Opustit všechno pro Boha znamená všechno obdržet podle Jeho slov (srov. Mt 16, 25). Obdržet království Boží.⁹⁵

Účast na Božím království a jeho dobrech je Ježíšův nejvyšší příslib v Blahoslavenství (srov. Mt 5, 3-12).

Eschatologický výhled nechromuje činnost ve světě či starostlivost vůči bližním. Každý bude vydávat účty ze svých svěřených talentů (srov. Mt 25, 14-30). Podobnost o posledním soudu vyjadřuje, že hlavním měřítkem bude účinná láska k bližnímu. Kristovy přísliby však nejsou výlučně eschatologické. I v tomto věku mohou Kristovi učedníci doufat v Kristovu pomoc a přítomnost. Mocnosti pekla nepřemohou jeho církev (srov. Mt 16, 18), On bude se svými učedníky až do konce světa (srov. Mt 28, 10), v síle jeho Ducha budou o Něm vydávat neohrožené svědectví (srov. Mt 10, 19).⁹⁶

Sv. Jan staví do středu naděje očekávaný druhý příchod Krista (Jan 14, 3; 1 Jan 2, 18), vzkříšení mrtvých, poslední soud (Jan 5, 28n; 6, 39n), příslib věčného života (Jan 3, 15; 6, 54)⁹⁷ a ujišťuje věrné Vykupitelovy evangelijními slovy rozloučení o jisté účasti na slávě vyvolených (srov. Jan 14,-3; 17, 24), které dále stvrzuje svým prvním listem. V něm všichni nacházíme podobnost v Kristu, i příslib, že Ho uvidíme tak, jak je (srov. 1 Jan 3, 2).⁹⁸

Projevem vítězství naděje v knize Zjevení je „příchod nového nebe a nové země“. Naděje dochází svého naplnění v uskutečnění starozákonních proctví (srov. Zj 21-22).⁹⁹

Sv. Pavel se v naději upíná na druhý příchod Kristův (srov. 1 Kor 1, 7; 2 Kor 1, 14; Flp 2, 16). Novou nadějí na věčnou spásu je zmrtvýchvstalý Kristus (srov. Kol 1, 27).¹⁰⁰ Kristova oběť je vykoupením a předobrazem konečného cíle. Je nadějí na nový život.¹⁰¹ „Naplnění naděje Izraele v Kristu je zároveň zjevením důvodu

---

⁹⁴ Heslo „Budoucnost“ In: BEINERT, W. *Slovník katolické dogmatiky*. 1.vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994, s. 45.

⁹⁵ Srov. Heslo „Naděje“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 247.

⁹⁶ BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 48.

⁹⁷ Srov. Heslo „Naděje“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 249.

⁹⁸ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 50.

⁹⁹ Srov. Heslo „Naděje“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 249.

¹⁰⁰ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 48.

¹⁰¹ Srov. Heslo „Naděje“ In: NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Kalich, 1956, s. 460.

křesťanské naděje, totiž takové lásky, že nás od ní nikdo nemůže odloučit“ (srov. Řím 8, 31-39).¹⁰²

Naděje u sv. Pavla je:

1. doufáním v příchod Syna Božího (srov. Řím 8, 19);
2. neviditelná (srov. Řím 8, 24);
3. vyjádřena radostí (srov. Řím 12, 12);
4. Bohem samým (srov. Řím 15, 13);
5. ta, která neklame (srov. Řím 5, 5);
6. synonymem trpělivosti (srov. Řím 5, 3-5; 1 Tim 6, 11; 2 Tim 3, 10; Tit 2, 2);
7. spojená s vytrvalostí (srov. 1 Sol 1, 3);
8. spojená s odvahou (srov. 2 Kor 3, 12);
9. naší bdělou vírou (srov. Kol 4, 2; 1 Sol 5, 6);
10. odproštění se toho, co přináší pozemský život (srov. 1 Kor 7, 29-31);
11. službou bližním (srov. Řím 12, 9-21; Ef 4, 28; Flp 4, 5; Gal 6, 9).¹⁰³

Pro sv. Pavla je naděje naplněním osobního štěstí patřit tomu, kterého miluje. „Nezištnost jeho naděje se projevuje též jeho starostlivostí o spásu ostatních (2 Tim 4, 8), křesťanů (1 Sol 2, 19) i pohanů, kterým chce odhalit Krista, „naději věčné spásy (Kol 1, 24-29).“¹⁰⁴

I list Židům představuje naději, která vyjadřuje splnění Božích zaslíbení a je spojená s trpělivým očekáváním.¹⁰⁵ „Naděje důvěřuje v Ježíše Krista. Křesťan má budoucnost, protože má minulost. Tato budoucnost mu nezůstává nepřátelským neznámem, protože ji poznal ve věrnosti tomu, který je tentýž včera dnes i na věky (Žid 13, 8).“¹⁰⁶ Naděje se stává také „bezpečným útočištěm v kterém je člověk pevně zakotven (srov. Žid 6, 18-20). Naděje nám daná skrze vítězství Ježíše Krista převyšuje naději starozákonní (srov. Žid 7, 19). Ona je plná nové síly (srov. Žid 12, 12) a nepřestává posilovat naši vzájemnou lásku (srov. Žid 13, 1-21).“¹⁰⁷

„Vzdávání chvály Bohu za znovuzrození k živé naději i uprostřed utrpení (srov. 1 Pt 1, 3-12; 4, 13)“¹⁰⁸, je základem 1. listu sv. Petra, který je zřetelným

---

¹⁰² Heslo „Naděje“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 248.

¹⁰³ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 48-49.

¹⁰⁴ Heslo „Naděje“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 248-249.

¹⁰⁵ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 49.

¹⁰⁶ Heslo „Doufat“ In: ALLMEN, J. J. V., aj. *Biblický slovník*, s. 58.

¹⁰⁷ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 49.

¹⁰⁸ Heslo „Petrovy epištoly“ In: NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. 1. díl, s. 625.

povzbuzením pro křesťany a pronásledované pohanokřesťany.¹⁰⁹ Naděje křesťana přijde ve zjevení Ježíše Krista (1 Pt 1, 13) a je spojena s vírou (1 Pt 1, 21).

3.3 Definice naděje

K základním všeobecným vlastnostem naděje patří zaměření k budoucímu dobru, jenž je centrem radostného očekávání. Toto očekávání může být provázeno problémy a obtížemi, které doufající přepokládá a neváhá jim čelit. Obdobná specifika jsou vlastní i vlité ctnosti naděje.¹¹⁰

Vlitá ctnost naděje uschopňuje doufajícího člověka překonávat odvážně různé překážky a obtíže během radostného očekávání, jež je středem vlastní křesťanské naděje obecně.

„V přirozeném řádu scholastická filosofie zařazuje naději mezi vášně.“¹¹¹

„Filosofická definice naděje zní: naděje je vášní vznětlivé snaživosti směřující k budoucímu, s obtížemi dosažitelnému dobru. Tato definice vystihuje psychologickou povahu naděje a vlastnosti dober, které jsou jejím předmětem.“¹¹²

Oproti tomu naděje jako božská ctnost v člověku probouzí touhu dojít nebeského království, spočinout ve věčné blaženosti v důvěře v Kristova zaslíbení s pomocí Ducha svatého (KKC, čl.1817).

Křesťanská naděje nevyjadřuje posledek pouze způsob existence víry a lásky v pomíjivém období, ale je trvalým odstraňováním toho, co je předběžné a pomíjivé, směrem k radikálnímu a absolutnímu majestátu Boha. Stále narušuje zdání, že absolutní a konečnou pravdu lze celkově pochopit a že láska je to, co je způsobeno naší láskou.¹¹³

„Teologická definice naděje zní: Božská naděje je ctnost, vlitá Bohem, kterou s jistou důvěrou očekáváme, že s Boží pomocí dosáhneme věčné blaženosti a prostředků k jejímu dosažení.“¹¹⁴

---

¹⁰⁹ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 49.

¹¹⁰ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 117.

¹¹¹ BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 50.

¹¹² *Tamtéž*.

¹¹³ Heslo „Naděje“ In: RAHNER, K.; a VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*, s. 197.

¹¹⁴ BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 52.

3.4 Předmět naděje

Předmět naděje můžeme vyjádřit z primárního aspektu i ze sekundárního. Primární předmět je milosrdný Bůh, dárce věčného života a „největší dobro, ke kterému se křesťanská naděje obrací (1 Kor 13, 12)“¹¹⁵, a v této naději naše naděje nás již činí šťastnými:

Milovaní, už teď jsme Boží děti. Ale čím budeme není ještě zřejmé. Víme však, že až on se ukáže, budeme mu podobní, a proto ho budeme vidět tak, jaký je. Každý, kdo skládá tuto naději v něho, uchovává se čistým, jako on je čistý (1 Jan 3, 2-3).¹¹⁶

Vše to, co člověku pomáhá a usnadňuje cestu k naplnění tohoto cíle je předmětem sekundárním.¹¹⁷ Za sekundární předmět se považují i prostředky materiálního charakteru, jež nám prostředkují pozemský život. Toto lze označit za předmět druhotný.¹¹⁸

3.5 Hříchy proti naději

3.5.1 Zoufalství

Zoufalství není pouze nedostatek naděje, ale i odklon od jejího předmětu, věčné blaženosti.¹¹⁹ V zakořeněné skepsi zoufajícího člověka v jeho nadpřirozené zaměření, absolutně neoprávněně zpochybňuje vlastní cíl každého, totiž spásu v Bohu.¹²⁰

Zoufalství členíme na:

1. implicitní, jež hlásá nesmyslnost a marnost života, člověk se vymaňuje jak mezilidských vztahů, tak ze vztahu k Bohu;
2. explicitní jako zoufalství ve vlastním slova smyslu, kdy v této rovině člověk na základě rozumového úsudku hodnotí spásu jako nedosažitelnou, neboť konečný cíl

---

¹¹⁵ GRANAT, W. *K člověku a Bohu v Kristu II*, s. 225.

¹¹⁶ *Tamtéž*.

¹¹⁷ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 52.

¹¹⁸ Srov. *Tamtéž*.

¹¹⁹ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 175.

¹²⁰ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 120.

je pro malou důvěru a úsilí zdolat překážky odmítnut,¹²¹ a zoufalství v nevlastním slova smyslu, kdy člověk pohrdá vzácným darem života věčného, Božím vlastnictvím, neboť ať žijeme či umíráme, patříme Bohu (srov. Řím 14, 8).¹²²

Spíše jako důsledek chorobného stavu, než zoufalství je hodnocena malomyslnost. Ta se projevuje neustálou útrpnou skličující bází o věčný život. Uvádí se, že je ďábelským pokušením. Od zoufalství se odlišuje i pohrdání věčností. Takový hřích je nevěrou, protože člověk netouží po věčném životě u Boha, neboť nevěří v jeho existenci.¹²³

3.5.2 Rezignace

Rezignace (duchovní nechut') se váže k zoufalství. Je zde míněn druh skleslosti, ochabnutí sebezáporu, snížení bdělosti, vedoucí k odmítání radosti, jež pochází od Boha a k pocitům odporu vůči Bohu (srov. KKC, čl. 2094; čl. 2733).

3.5.3 Oповáživé spoléhání

Oповáživé spoléhání (*presumptio*) je neumírněnost v naději a nedostatek bázně před Bohem. Jedná se o spoléhání výlučně na lidské síly a o přesvědčení, že jejich pomocí lze dojít věčného života, a nebo bezstarostným spoléháním na Boží milosrdenství, že od Boha vše přijde, aniž by člověk projevil pro svou spásu jakékoliv mravní úsilí.¹²⁴

Hřichy zoufalství a oповáživé spoléhání se počítají mezi hřichy proti Duchu svatému (srov. Mt 12, 32).

---

¹²¹ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 57.

¹²² Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 175.

¹²³ Srov. *Tamtéž*.

¹²⁴ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božského*, s. 121.

4 LÁSKA

Láska byla a je stále velké téma o kterém toho bylo již hodně napsáno a řečeno. Ne vždy však s tou úctou, jakou by si zasloužila. Přitom v životě člověka má láska své nezastupitelné místo. Ústředním bodem každého lidského života v rovině přirozené i nadpřirozené je láska, i se svojí problematikou.¹²⁵

4.1 Láska ve Starém zákoně

Ve Starém zákoně nacházíme pojem „láska“ vyjádřen základem slova *hb* a jeho odvozeninou, podstatným jménem *ahabah*. Hebrejšтина uvedené slovo, podobně jako sloveso *ahab* používá v pozitivním smyslu k vyjádření rodinných a přátelských vztahů a rovněž vztahů mezi mužem a ženou.¹²⁶ Je používáno ve významu vztahu „Boha k lidu a vztah lidu i jednotlivce k Bohu.“¹²⁷

I slovní základ *rhm*, který se objevuje ve všech semitských jazycích a jeho odvozenina *rahúm* je vázána na Boha a značí „milosrdný.“¹²⁸

Celý Izrael je zahrnut do spásného Božího úradku, jak nám o tom vypráví kniha *Exodus* (srov. Ex 4, 22).¹²⁹ Jeho láska je velká a předčí i lásku matky ke svým dětem (Iz 49, 15; 66, 13). Bůh miluje hříšný lid láskou překonávající hřích i hněv (Oz 11, 1-4; 11, 7-9).¹³⁰ Izrael odpovídá na láskyplné vyvolení Boží, a klade Hospodina do středu všech svých skutků.¹³¹

Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný. Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou (Dt 6, 4–5).

---

¹²⁵ Srov. NÁHALKA, Š. *Láska v duchovnom živote*. Vydání neuvedeno. Košice: Verbum, 1947, s. 7.

¹²⁶ Srov. Heslo „Láska“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 459.

¹²⁷ BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 59.

¹²⁸ Srov. Heslo „Láska“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 459.

¹²⁹ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 59.

¹³⁰ Srov. Heslo „Láska, milovaný“ In: DOUGLAS, J. D. aj. *Nový biblický slovník*, s. 546.

¹³¹ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 59.

Jeho odpověď je projevem odevzdání, poslušnosti a jednáním podle přikázání, v této lásce je obsaženo bezvýhradné přilnutí k Bohu.¹³² Bůh je Spravedlnost, proto miluje spravedlivého (srov. Žl 146, 9) a spravedlivý jeho lásku opětuje (srov. Žl 116). I láska k Zákonu je vyjádřením oddanosti člověka Bohu (Žl 118).¹³³ Proroci Deuteroizaiáš (srov. Iz 54, 5-8), Jeremiáš (srov. Jer 2, 2), Ezechiel (srov. Ez 16) a Ozeáš (srov. Oz 1, 3), používají obraz ženicha ke stále zpronevřující se snoubence pro vyjádření vztahu Boží lásky a lidu. Velikost Boží lásky můžeme spatřit i v dalších obrazech, jako třeba obraz pastýře (Ez 34) nebo vinice (Iz 5; Ez 17, 6-10).¹³⁴ Aktivní bliženecká láska se projevuje dobro - činěním (odtud „dobročinnost“) především v našem středu (srov. Lv 14, 18).¹³⁵

4.2 Láska v Novém zákoně

„V novozákonních spisech se nejčastěji vyskytují v řečtině zřídka užívané výrazy: *agapé*, *agapan* (místo *eran*, *filein*). Je jimi vyjádřena novost Boží lásky v člověku a jí odpovídající lásky člověka. Vulgáta je překládá termíny *caritas*, *diligere*.“¹³⁶ Synoptická evangelia připomínají, že láska Boží se člověku dává zdarma. Kristus nepřišel povolat spravedlivé, ale hříšníky (srov. Mt 9, 13). Bůh miluje i celníky a hříšníky, má radost z jejich obrácení (srov. Lk 15). Kristus klade přikázání lásky k Bohu a k bližnímu na první místo, nerozlučně je spojuje, a shrnuje v nich celou etiku.¹³⁷

On mu řekl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: Miluj svého bližního jako sám sebe. Na těchto dvou přikázání spočívá celý Zákon a Proroci“ (Mt 22, 37-40; srov. Mk 12, 30; Lk 10, 27).

Podobně kdo chce milovat Boha, musí odstranit ze svého srdce vše, co od Něho vzdaluje:

---

¹³² Srov. Heslo „Láska“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 459.

¹³³ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 59.

¹³⁴ Srov. Heslo „Láska“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 194.

¹³⁵ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 59.

¹³⁶ *Tamtéž*.

¹³⁷ GRANAT, W. *K člověku a Bohu v Kristu II*, s. 232.

Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat, k jednomu se přidá a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i majetku (Mt 6, 24).

Ježíš sám dává svou poslušností příklad absolutní lásky k Bohu:

Kdo miluje otce nebo matku víc nežli mne není mne hoden, kdo miluje syna nebo dceru víc nežli mne není mne hoden (Mt 10, 37).

Je-li Bůh člověkem milován na prvním místě, není tím láska k bližnímu umenšena, ale naopak, roste. Kristus miluje každého člověka, nikdo není vyloučen. Čitelnost uvedeného postoje nalézáme v podobenství o milosrdném Samaritánovi (srov. Lk 10, 30-36), přikázání milovat nepřátele, a Kristově přístupu k lidem, zejména hříšníkům.¹³⁸ Není většího dobra, které si lidé mohou vzájemně dát, nežli odpuštění nedostatků vůči vzájemné lásce, jak nám o tom podávají paralelně zprávu na mnoha místech synoptická evangelia. Boží láska k lidem pokračuje v lásce jednoho k druhému, a vrcholu dosahuje v aktu odpuštění, smíření, znovupřijetí.¹³⁹

Ve výroku Bůh je láska (1 Jan 4, 7-21), nachází sv. Jan ústřední motiv své teologie,¹⁴⁰ zvláště pak chápe lásku „jako prvotní životní energie, způsob bytí a Boží realizace ve světě.“¹⁴¹

1. Bůh je láska sám v sobě, v Trojici.

Láska je jeho vnitřním životem. Otec miluje Syna (Jan 3, 35), všechno mu ukazuje (srov. Jan 5, 20), nemá před ním žádná tajemství. Tuto lásku zjevuje Syn svým učedníkům (Jan 14, 31; 15, 10).

2. Bůh v Kristu miluje lidi.

Otec miluje Kristovi učedníky (srov. Jan 16, 27). Láska Otcova se projevuje darováním Syna (Jan 3, 16; 1 Jan 4, 9), je darována bez protizásloh (srov. 1 Jan 4, 10). Boží láska v nás je tvůrčí, tvoří v nás věčný život. Věčný život je poznání Otce (srov. Jan 17, 3), jedná se o poznání proniknuté láskou (srov. 1 Jan 4, 7). Také Syn miluje lidi (srov. Jan 15, 9). Na lidi, kteří láskou patří k Synu, Otec rozšiřuje svou lásku, kterou miluje Syna (srov. Jan 14, 21; 14, 23; 16, 27; 17, 23). Syn též dává lásku, kterou přijímá od Otce, svým učedníkům (srov. Jan 15, 9), dává jim poznat Otce (srov. Jan 15, 15), pokládá za své přátele život (srov. Jan 15, 13). Tři témata jsou navzájem sklobena a pronikají se: láska Otce, láska Syna, láska učedníků navzájem. Kristus spojuje láskou, kterou přijímá od Otce, svou láskou, kterou miluje své učedníky. Kristova láska k učedníkům je výronem niterné Boží lásky.

3. Boží láska se realizuje v učednících, v jejich vzájemné lásce.

Učedníci jsou povoláni k lásce. Mají v sobě věčný život, proto se musí Bohu podobat svou láskou, musí v sobě vytvářet Boží obraz, aby měli účast na Božím životě, proto také oni musí milovat. Pravé povolání člověka je vplout do proudu Boží *agapé*. Člověk je nejen předmětem, ale i subjektem Boží lásky. Tuto lásku přijímá nejprve jako dar (srov. 1 Jan 4, 7). Boží láska se vylučuje s láskou ke světu (1 Jan 2, 15), farizeové v sobě nemají Boží lásku (srov. Jan 5, 39-42). U apoštola Jana není láska k Bohu přikázáním, ale naopak láska k Bohu se dokazuje věrným plněním přikázání (srov. Jan 14, 15.21-22.24). Nestačí však pouhé vnější zachování přikázání motivované strachem, který v lásce nemá místo (srov. Jan 13, 34-35; 15, 12-17), láska k bližnímu je hmatatelným důkazem naší

¹³⁸ Srov. GRANAT, W. *K člověku a Bohu v Kristu II*, s. 232-233.

¹³⁹ Srov. Heslo „Láska“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 462.

¹⁴⁰ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctosti*, s. 60.

¹⁴¹ Heslo „Láska“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 462.

lásky k Bohu (srov. 1 Jan 3, 16) a láskou Boží k lidem (srov. 1 Jan 4, 7-12.19), projevuje se pomocí v každodenních potřebách (srov. Jan 3, 17-18).¹⁴²

Věrný Kristův svědek svatý apoštol Jan na samém začátku knihy *Zjevení* oslavuje Pána, který nás svojí, v lásce prolitou krví na kříži zbavil hříchu, předně jako příklad a vzor pro naši lásku mučednickou (Zj 12, 11).¹⁴³

Sv. Pavel pohlíží na lásku jako cestu k Bohu, jenž vede vždy přes Krista, milovaného Otcem:

On nás vysvobodil z moci tmy a přenesl do království svého milovaného Syna (Kol 1, 13; srov. Ef 1, 6).

Ježíš svým životem plnil vůli Otcovu a každý kdo žije ve spojení s Ním je začleněn do jeho oddanosti Otci (srov. Gal 5, 22; Kol 1, 8; 1 Kor 4, 21; Řím 15, 13).¹⁴⁴

Láska je pro sv. Pavla základem budoucí skutečnosti. Věčná Boží láska se stává skrze Kristovu lásku a oběť ústřední skutečností světových dějin. Tato láska, která chce stvořit nového člověka, jedná podle Boží vůle (Flp 2, 13) milující každého (Gal 6, 10; 1 Sol 4, 9; Kol 1, 4). Tato láska se týká i nepřátel (Řím 5, 10).¹⁴⁵

Syn je také Bohu nejmilejší (srov. Ef 1, 6; Kol 1, 13). Zahrnuje každého člověka (srov. 2 Kor 13, 13), Syn Boží, skrze plodící lásku Otcovu, dává nám život, a při životě nás zároveň drží (srov. Ef 2, 4-7) a že nás předurčil k synovství v Kristu (srov. Ef 1, 5). Bůh miluje i hříšníky (srov. Řím 5, 5- 8), Bůh vydává svého Syna hříšníkům, od počátku myšlenou Oběť nejvyšší, aby jejich hřích mohl být jednou provždy zahlazen (srov. Řím 8, 32). Kristus plní Otcovu vůli (srov. Gal 1, 3).¹⁴⁶

Pavel poměřuje lidskou lásku nezištnou láskou Boží k člověku, dávající velkoryse vlastního Syna ku spáse hříšníků, bez ohledu na jejich zásluhy (Řím 5, 6n).¹⁴⁷ V lásce se zračí naše víra, z níž láska sama vychází (srov. Gal 5, 6). Není většího duchovního daru jak lásky (srov. 1 Kor 13, 1-3). Láska je svorníkem dokonalosti (srov. Kol 3, 12-14), je příčinou všeho, původcem a matkou pro všechny ostatní ctnosti.

---

¹⁴² BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 60-61.

¹⁴³ Srov. Heslo „Láska“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 462.

¹⁴⁴ SCHMAUS, M. *Život milosti a milostiplná*. 2.vyd. Řím: Slovenský ústav Cyrila a Metoda, 1982, s. 37.

¹⁴⁵ Heslo „Láska“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 462.

¹⁴⁶ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 60.

¹⁴⁷ Srov. Heslo „Láska“ In: DUFOUR, L. X., aj. *Slovník biblické teologie*, s. 197.

4.3 Definice lásky

Láska je termín, který v křesťanství vyjadřuje zásadní svobodnou radikální seberealizaci celého člověka, jak je skutečně zamýšlen Bohem a jím povolán, člověka, jehož celkové zaměření směřuje k Bohu a jemuž se uděluje Boží milost (ospravedlnění) a spása, a sice jako přijetí svobodného a úplného sebesdílání Boha na podkladě schopnosti získané tímto sebesdílením. Protože se tato seberealizace děje ve vztahu k tomuto dávajícímu Bohu a má dialogický charakter odpovědi, je i sám Bůh pojímán jako láska (1 Jan 4, 8).¹⁴⁸

Slovo *láska* má velmi pestrý významový záběr. Ať už je viděna jako láska k vlasti, láska k povolání, láska mezi přáteli, láska k práci, láska mezi rodiči a jejich dětmi, láska mezi příbuznými, láska k bližnímu a láska k Bohu (srov. DCE 2). Klasické rozdělení pojmu *láska* na kategorie: *eros*, *filia* a *agapé* nám ukazují, že zatímco prvé dvě uvedené mají svůj původ v řecké kultuře, třetí je pojmem ryze křesťanským (srov. DCE 3). *Eros* je pojmenováním vášnivě, toužebné lásky. Její hlavní charakteristikou je touha vlastnit a v tehdejší řecko - římském světě se promítla do oblasti morálky, umění, filosofie a náboženství. *Filia* je láskou nezištnou, nesobeckou. Své naplnění nacházela v lásce k bližnímu. Ujala se jako pojmenování těch, kdo dokázali potlačit lidské vášně vůlí a vznešeností srdce. *Agapé* jako starozákonní výraz byl používán jako mnohavýrazový prostředek (*vyvolit, dát přednost, všimnout si někoho více, projevit cit*). Poté co *agapé* přebírá řečtina Nového zákona, získává nový význam, určující vztah Boha a člověka, a vztahů v nichž je základem křesťanská zvěst.¹⁴⁹ „*Agapé* je výraz pro lásku, která stojí na víře a vírou je utvářena“ (DCE 7). „*Agapé* nevylučuje *eros* ani *filiu*, zahrnuje je v sobě a dotváří je.“¹⁵⁰ *Katechismus katolické církve* o lásce uvádí:

Láska je božská ctnost, kterou milujeme Boha nade všechno pro něho samotného a svého bližního jako sebe z lásky k Bohu (KKC, čl. 1822).

4.4 Objekt lásky

Milovat znamená chtít dobro. Stejně jako u ctnosti víry a naděje, rozeznáváme i lásky formální a materiální objekt.

¹⁴⁸ Heslo „Láska“ In: RAHNER, K., a VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*, s. 157.

¹⁴⁹ Srov. Heslo „Láska“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 460-461.

¹⁵⁰ BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 63.

Boží dokonalost je formální předmět lásky, kterou sdílí v milosti Boží všichni Jeho tvorové. Skrze Vykupitelský čin Synův veškeré obnovené lidstvo směřuje ke svému cíli poslednímu, oslavě dokonalosti Boží.¹⁵¹ Materiální předmět se rozlišuje podle toho kdo je milován (vlastní objekt lásky) a dle dobra které je mu přáno.¹⁵² Vlastním primárním, nejvyšším materiálním objektem naší lásky je Bůh sám, milovaný pro vlastní dobrotu. Naše primární láska k Bohu přirozeně ústí v lásku projevanou Jeho stvoření, neboť On je ve všem a všude. Druhotný předmět lidské lásky má být vlastní osoba, jakož i bližní a vše Bohem stvořené (srov. Mt 22, 39).¹⁵³

4.5 Rozdělení lásky

Teologie rozděluje lásku do tří kategorií.

1. *eros*: láska zaměřená k smyslnosti;
2. *amor*: láska jejíž motivem jsou hodnoty duchovní povahy, jako například dobro, krása, pravda;
3. *caritas*: láska ve smyslu teologické ctnosti.¹⁵⁴

4.6 Láska k sobě

Odpovědět na otázku co znamená milovat sám sebe vybízí k zamyšlení, co všechno jako člověk mám, co mě dělá tím, čím jsem. Abych miloval sám sebe, musím se povznést nad své nedostatky, přijmout se a skutečně se milovat.¹⁵⁵ To, že člověk má milovat sám sebe vychází již z přirozeného zákona. V něm je také zakotveno, že každé bytosti je dána touha k zachování života, vede člověka k hledání věčné blaženosti. Člověk má pěstovat lásku nadpřirozenou, lásku vyvěrající z milosti Boží, a uskutečňovat ve svém žití vůči sobě samému i svému bližnímu.¹⁵⁶ Účastní Božího života tedy neusilujeme o nic nižšího než o rozvoj křestního díla v lásce. Tak

---

¹⁵¹ Srov. TONDRA, F. *Morálna teológia I.*, s. 222.

¹⁵² Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 72.

¹⁵³ Srov. TONDRA, F. *Morálna teológia I.*, s. 221.

¹⁵⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 220.

¹⁵⁵ Srov. GRÜN, A. *Víra, naděje, láska*, s. 87-88.

¹⁵⁶ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 193.

nejjistěji dosáhneme věčného života. Pokud společenství v Bohu bude naší jedinou touhou, posílení opravdovou božskou ctností lásky k sobě samým, naše srdce bude stále zaměřeno na svého Stvořitele. A jelikož naše tělo je stánkem Ducha svatého (srov. 1 Kor 3, 16), jsme zavázáni o něj pečovat, avšak v souladu s katolickou naukou, vždy je nutno milovat duši, jež je nesmrtelná (a tělo oživuje), více nežli smrtelné tělo.¹⁵⁷

4.7 Láska k bližnímu

Křesťanské pojetí lásky hledá svou opodstatněnost především v lásce jednoho k druhému v takzvané lásce bliženecké. Právě k takové nezištné lásce je člověk v evangeliích Ježíšem vybízen. Z lásky k Bohu vyplývá základní přikázání lásky k člověku.¹⁵⁸

Miluj svého bližního jako sám sebe (srov. Mt 22, 39; srov. Lk 10, 27).

Koho máme považovat za bližního, ukazuje Ježíš v podobenství o milosrdném Samaritánovi (Lk 10, 29-37). Jsou to všichni, kteří nyní a zde potřebují pomocnou ruku a lásku.¹⁵⁹ Záběr křesťanské lásky patří „všem lidem na zemi, blaženým v nebi, andělům a v širším slova smyslu všemu stvořenému, nakolik to od Boha vzešlo a k Bohu vede.“¹⁶⁰ V bliženecké lásce má být přítomna i podpora a soudržnost, neboť slova Písma říkají:¹⁶¹

Radujte se s radujícími, plačte s plačícími. Mějte porozumění jeden pro druhého (Řím 12, 15-16).

---

¹⁵⁷ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 125.

¹⁵⁸ Srov. GRÜN, A. *Víra, naděje, láska*, s. 84.

¹⁵⁹ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Po tvých stezkách*. 1. vyd. Brno: SOCIENTAS, 1994, s. 242.

¹⁶⁰ *Tamtéž*, s. 242-243.

¹⁶¹ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 126.

4.8 Láska k nepřátelům

Zvláštní důraz je kladen na katolicitu poslání křesťana s ohledem na projevy lásky k bližnímu, která se nemá zastavit ani u nepřátel, ba naopak. V řízení zákonem křesťanské lásky nemá být opomenut žádný. V každém lze rozpoznat obraz Boží, obraz svého Stvořitele. Ze sféry bliženecké lásky není vyloučen ani největší nepřítel, a to zcela jasně vyznívá přímo z Kristových slov:¹⁶²

Slyšeli jste co bylo řečeno: „Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřítele svého“. Já však vám pravím: „Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují, abyste byli syny nebeského Otce, protože on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé“ (Mt 5, 43-45).

Nové přikázání Kristovo je přikázání lásky. Láska nás vybízí k nezištnému odpuštění bez ohledu na to, zda druhý o ně stojí, či přímo vyžaduje. Již neplatí ono starozákonné „oko za oko, zub za zub“. Odpustit znamená zapomenout na veškerou způsobenou škodu a příkoří.¹⁶³

4.9 Hříchy proti lásce

4.9.1 Nenávist (odium)

Je dvojího druhu: nenávist odporu a nenávist nepřátelství.

1. Nenávist vůči Bohu, pramení z lidského postoje nenávidět Boha za to, že se mu protiví každý hřích. Lidská nenávist může být vedena jako „d'ábelská“ proti Božímu postavení, neboť člověk chce být jako On.¹⁶⁴

2. Nenávist vůči bližnímu je vedena nedostatkem lásky jako vědomé a dobrovolné přání nedobrého druhé osobě či sobě samému. Nenávist k bližnímu Písmo nekompromisně pranýřuje:

---

¹⁶² Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 196.

¹⁶³ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 128.

¹⁶⁴ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 89.

Kdokoliv nenávidí svého bratra, je vrah, a víte, že žádný vrah nemá podíl na věčném životě (1 Jan 3, 15).¹⁶⁵

4.9.2 Závist

Spočívá v touze po něčem, co má někdo jiný a snaze získat předmět této touhy, někdy i za cenu zavrženíhodných činů. Je nezřízený smutek nad dobrem druhého, pokud je toto dobro pokládáno za vlastní zlo a ubírání vlastní vznešenosti. Člověk závidí proto, že dobro druhého pokládá za své vlastní ochuzování. Láska přeje druhému, závist jen sobě.¹⁶⁶

4.9.3 Lhostejnost

Lhostejnost je projevem nezájmu o bližního. Jakkoli se dotýká jednotlivce, národa či celého lidstva, odporuje přímo přikázání vzájemné lásky (srov. 1 Sol 5, 15). Je to sobeckost a pouhá sebeláska.¹⁶⁷

4.9.4 Nesvornost

Pokoj v srdci narušují, mimo jiné nedostatky lásky, roztržky, vzájemná nepřátelství a sváry. Jako přátelská láska působí srdce milé a klidné, otevřené, tak osobní války přináší neklid a nepokoj. Proto usilujme o pokoj se všemi bez výhrad (srov. Řím 12, 18).¹⁶⁸

---

¹⁶⁵ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 130.

¹⁶⁶ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 207.

¹⁶⁷ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 90.

¹⁶⁸ DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 207.

4.9.5 Válka

Jako hřích proti lásce uvádí Alois Honek ve své teologické studii *Žiji ve víře v Syna Božího* s odkazem na konstituci II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes* i hřích války:¹⁶⁹

Každá válečná akce, směřující bez rozdílu k zničení celých měst nebo rozsáhlých území i s jejich obyvateli, je zločin proti Bohu a samotnému člověku, a je ho třeba s rozhodností a bez váhání odsoudit (GS 4).

4.9.6 Pohoršení

Pohoršení je definováno jako „výrok nebo čin méně správný, který dává příležitost k duchovní škodě bližního. Aktivní pohoršení je skutečnost, která duchovní škodu bližního působí, pasivní pohoršení je samotná škoda bližního.“¹⁷⁰

Pohoršení pasivní:

1. přijetím pohoršujícího vlivu z reálného aktivního pohoršení;
2. není objektivní příčiny, pocházející z pohoršení vlastního nitra, nebo farizejství, a také tzv. pohoršení „maličkých“ z vlastní nevědomosti a slabosti.¹⁷¹

Pohoršení bychom mohli přirovnat k nějaké „překážce na cestě, o kterou člověk zakopne a uškodí si.“¹⁷²

Přímé pohoršení nastává, když člověk svým vlivem jiného svádí či přímo nutí k hříšnému jednání. Jednání jehož výsledkem je příležitost ke hříchu je považováno za pohoršení nepřímé.¹⁷³

---

¹⁶⁹ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 131.

¹⁷⁰ BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 91.

¹⁷¹ Srov. *Tamtéž*.

¹⁷² DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 207.

¹⁷³ Srov. *Tamtéž*.

4.9.7 Spolupráce se zlem

Hřích spolupráce se zlem má formální i materiální stránku. Úmysl, kterým člověk vstoupí do činnosti bližního je nazýván formální spoluprací. Podstatou výslovné formální spolupráce je zapojení výslovného úmyslu pro uskutečnění zlé činnosti.

U materiální spolupráce je podmínkou nesouhlas a nenapomáhání zlému skutku vytvořením podmínek.¹⁷⁴

---

¹⁷⁴ Srov. BENEŠ, A. *Božské ctnosti*, s. 92.

5 VÍRA, NADĚJE, LÁSKA JAKO BOŽSKÉ CTNOSTI

Na tomto místě bych chtěl nejprve připomenout slova Písma: „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obráťte se a věřte evangeliu“ (Mk 1, 15). Radostná zvěst o Ježíši Kristu, Synu Božím (Mk 1, 1) je výzvou určenou každému člověku. Odpovědí na Kristova slova není, ovšem jenom samotná víra, ještě musí přijít další „pomocnice“ - naděje a láska. Sv. Matouš píše o Kristu: „A v jeho jménu budou národy doufat“ (Mt 12, 21). A sv. Pavel říká, že křesťanská naděje je nadějí člověka k věčné spáse, jež „neklame, protože Boží láska je nám vlita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán“ (Řím 5, 5), v křesťanském životě „trvá víra, naděje a láska, tato trojice. Ale největší z nich je láska ke všem lidem (Mt 5, 43-48), láska k Bohu a k bližnímu je největší přikázání (Mt 22, 34-40) a rozhodující víra, kterou může člověk dosáhnout spravedlnosti v Ježíši Kristu musí být „uplatňována láskou“ (Gal 5, 6).¹⁷⁵

Tři božské (teologické) ctnosti tedy jsou víra, naděje a láska (srov. 1 Kor 13, 13).

Každá Boží milost je nazasloužený dar. Bůh - dárce skrze věčnou lásku obohacuje člověka - věčného příjemce. Milosti nejvzácnější, víra, naděje a láska teologií nazývané vlitými, disponují k otevřenosti vůči Bohu, a zároveň nás směřují k jedinému cíli, životu věčnému. A to ani ne tak proto, že člověk je jako „božské“ vnímá, nýbrž a především, že vychází z Boha samého. Tak se uskutečňuje nejpodstatnější setkání našeho života: přijetí Boha, přijetí Jeho milostí proměňujících naše životy (srov. Gal 2, 20).¹⁷⁶

Milost znamená přijmout od Boha něco, co si nezasloužíme. Milostí Boží je člověk zván k podílu na Božím životě a spolu s vírou, nadějí a láskou tvoří nerozlučnou integritu. Posvěcující milost není zcela nutnou podmínkou pro trvání víry a naděje, neztratí se, i když Boží milost je hříchem narušena. Samotným důsledkem takové skutečnosti je, že víra a naděje pozbývá schopnosti pro spasitelné

---

¹⁷⁵ GRANAT, W. *K člověku a Bohu v Kristu II*, s.183-184.

¹⁷⁶ Srov. GÜNTHÖR, A. *Morálna teológia II/a*. Vydání neuvedeno. Řím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1990, čl. 53.

a nadpřirozené skutky. Naopak, bez posvěcující milosti si nelze představit ctnost lásky.¹⁷⁷

U věřícího člověka, který ale žije osobní vztah s Bohem se jednotlivé ctnosti vzájemně prolínají a podporují. Jsou napájeny Božím zdrojem, který působí ve všech jednotlivostech a zároveň vytváří jednotu osobnosti - charakter člověka.

Vše předchozí tak můžeme shrnout:

Vírou totiž máme účast na poznání samého Boha, naděje se opírá o jistotu Božích zaslíbení, láska je podle slov sv. Jana (srov. 1 Jan 4, 8) Bůh sám. Proto se u božských ctností nepřipouští zásada o zlaté střední cestě. Mají růst do nekonečna, jak je nekonečný Bůh.¹⁷⁸

5.1 Předmět božských ctností

Už pojmenování těchto ctností jako božské poukazuje na jejich formální a zároveň materiální předmět a tím je trojjediný Bůh (srov. KKC, čl. 1812).

Jedině víra člověku může otevřít cestu pro plné poznání Boha, kterého omezenost lidského rozumu není schopna. Žitou vírou se noříme do tajemství Božích, z této pak vlastním rozumem poznáváme naději, která nás vede neomylnými cestami dosažitelného dobra. Obojí však pojí svojí mocí láska, v níž nachází nový zrod vše dobré a skrze ni víra poznává i naděje touží po Dobru (srov. Kol 3, 14).¹⁷⁹

5.2 Působení božských ctností

Obecný popis dosahu božských ctností do života křesťana nacházíme v *Katechismu katolické církve*. Božské ctnosti jsou ztotožněny se „základem, duší a charakteristickým rysem mravního jednání křesťana“ (KKC, čl. 1813).

Svědectví o působení víry naděje a lásky podávají i Písmo svaté, hlavně listy sv. Pavla. Nalézáme důkazy o tom, že se stávají základem křesťanského života. Apoštol připomíná Soluňanům:¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ Srov. HONEK, A. *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 108.

¹⁷⁸ ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla*, s. 173.

¹⁷⁹ Srov. DACÍK, R. M. *Katolická mravouka*, s. 140.

¹⁸⁰ Srov. PHILIPPE, J. *Vnitřní svoboda*, s. 82.

„Před Bohem a Otcem naším si připomínáme vaši činnou víru, usilovnou lásku a vytrvalou naději v našeho Pána Ježíše Krista“ (1 Sol 1, 3).

Na jiném místě jsou ochranou na cestě ke spáse:¹⁸¹

My však, kteří patříme dni, buďme střízliví, oblečme si víru a lásku jako pancíř a naději na spásu jako přilbu (1 Sol 5, 8).

Vše, co máme, pochází od Boha (srov. 1 Jan 5, 15). Tak dostáváme zcela nezaslouženě prostřednictvím Ducha svatého dar, jenž uschopňuje naše srdce i svobodnou vůli přijímat v milosti Boží Jeho svatou vůli, a jí se ochotně podřizovat.¹⁸²

5.3 Vzájemné vztahy mezi božskými ctnostmi

Jelikož víra, naděje i láska jsou jedinou charakteristickou nadpřirozenou silou vycházející z jediného Pramene, jež oživuje naše mravní ctnosti, nelze odloučit jednu od druhé. Není víry ani naděje bez opravdové lásky (srov. KKC, čl. 1841).¹⁸³ Ctnost lásky je ale tou největší a nejvznešenější, a předčí jak zbývající dvě, tak i ostatní ctnosti mravní. „Nejenže zkrášluje srdce, v němž se nachází, ale také posvěcuje svou pouhou přítomností i se všemi ostatními ctnostmi, které tam najde.“¹⁸⁴ Vysvětleme si proč tomu tak je. V první řadě již na to poukazují Kristova slova, kdy prohlásil lásku za nejdůležitější příkaz a za rozpoznávací znamení apoštolů. Také sv. Pavel ve svém hymnu na lásku považuje lásku za plnost zákona a po přirovnání k ostatním božským ctnostem důrazně uvádí:

A tak zůstává víra, naděje, láska - ale největší z té trojice je láska (1 Kor 13, 13).

Na uvedenou skutečnost navazuje i sv. Tomáš Akvinský, když argumentuje, že „velikost ctnosti podle jejího se posuzuje z předmětu.“¹⁸⁵ Zjevně tedy ctnosti teologické ctnosti mravní převyšují. Božské ctnosti, jak jsme je popsali, předmětně

---

¹⁸¹ Srov. PHILIPPE, J. *Vnitřní svoboda*, s. 82.

¹⁸² Srov. *Tamtéž*.

¹⁸³ Srov. Příloha diplomové práce „Božské ctnosti a dnešní doba“.

¹⁸⁴ FRANTIŠEK SALESKÝ, sv. *Pojednání o lásce k Bohu*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 500.

¹⁸⁵ THOMAS AQUINAS. *Summa Theologie*, II-I q 66 a. 6 co <http://krystal.op.cz/sth/sth.php?&A=6> [06.12.2009].

náleží Bohu. Podle svatého Tomáše nelze v Bohu rozlišovat, tudíž vyvyšovat jednu ctnost před těmi druhými. Lze ovšem tvrdit, že božská ctnost lásky je svým předmětem blíže či hlouběji objektu Božích vlastností nežli víra a naděje. Mluví se zde o podstatě Boha samého (srov. 1 Jan 4, 8).¹⁸⁶ A takovým způsobem je láska větší jak ostatní ctnosti, neboť „milované jaksi v milujícím a také milující skrze cit je tažen ke sjednocení s milovaným.“¹⁸⁷ O vztahu víry k Bohu, jak již bylo uvedeno v kapitole „Víra“, se zmiňuje list Židům, kde víra „znamená spolehnouti se na to v co doufáme, a být si jist tím co nevidíme. Naděje člověka je především zaměřena k věčnému životu v Bohu (srov. Tit 1, 2). Půdu nachází naše doufání v osobní víře, jako i ve víře celé církve, tj. Těla Kristova (srov. KKC, čl. 815). Víry však není bez lásky. Teologie nazývá tuto kategorii „víry“ *informix*, tj. „víra“ bez formy. A tak podobně jako tělo nemůže být živé bez duše, ani víra bez lásky nemůže přinášet živé plody, plody lásky. Taková víra není spásanosná.¹⁸⁸

5.4 Trvání božských ctností

Víra a naděje mají své trvání pouze na této zemi. V nebi víru vystřídá patření, naději vlastnění, pouze „láska nikdy nezanikne“ (1 Kor 13, 8). Láska, která je cílem nebude nahrazena ničím, bude existovat stále. Láska tedy je již v tomto životě ztělesněním života na věčnosti a k tomu, aby mohla neustále růst potřebuje pevnou oporu v dalších ctnostech - víře a naději. Další specifickou podmínkou rozvoje lásky jsou i příznivé podmínky, které zakládá naděje.¹⁸⁹ „Když si člověk všímá toho co se v něm děje, uvědomuje si, jak často v něm láska neroste nebo se ochlazuje proto, že je dušena starostmi, strachy, obavami, malomyslností.“¹⁹⁰ Samotný nedostatek naděje působí tak, že člověk přestává věřit v Boží lásku. Co působí nedostatek naděje v životě křesťana? Zatvrzelost srdce, o kterém mluví starozákonní proroci i Ježíš Kristus svým učedníkům (srov. Sir 10, 21; Mk 10, 5). V kamenném srdci klíčí naše

¹⁸⁶ Srov. NÁHALKA, Š. *Láska v duchovnom živote*, s. 18.

¹⁸⁷ THOMAS AQUINAS. *Summa Theologiae* II-I q 66 a. 6 co <http://krystal.op.cz/sth/sth.php?&A=6> [06.12.2009].

¹⁸⁸ Srov. PECKA, D. *Cesta k pravdě*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 1969, s. 155-156.

¹⁸⁹ Srov. PHILIPPE, J. *Vnitřní svoboda*, s. 92.

¹⁹⁰ *Tamtéž*.

pýcha (kardinální hřích), naše sebeláska, žádostivost, a dusí ctnosti pokory a lásky. Proto je nutné za každých okolností pevně doufat v Boha, všechnu svoji naději vkládat do Něho jediného (srov. Žl 27, 14). Boží láska rozšiřuje naše srdce.¹⁹¹ Tvářeli se něco nedostupně, člověk ztrácí touhu a snahu chtít o to usilovat. V takovém případě je třeba posílit vůli novým utříděním cílů, abychom poznali předmět své touhy jako dosažitelný. Takové utřídění nabízí naděje - jistota, že tak jako píše sv. Pavel:

Všechno mohu v Kristu, který mi dává sílu (Flp 4, 13).

Naděje dokáže vytěsnit ze srdce obavy a sklíčenosti, otevírá ho pro přijetí a posílení lásky. Ale i naděje potřebuje jistotu opěrného bodu. A tímto bezpečím je právě víra, neboť mohu mít naději, kdež naděje není (srov. Řím 4, 18). Víra otevírá cestu k Božím pravdám. A to ustavičně vypovídá o dobrotě a milosrdenství Boha a o tom, že je svým zaslíbením naprosto věrný. Díky slovu Božímu, se:

S důvěrou pevně opřeme o nalezené útočiště a jistě dosáhneme vytoužených hodnot, které jsou nám určeny. V této naději máme bezpečnou a pevnou kotvu pro duši. Ona proniká až do samého vnitřku nebeské velesvatyně, kam pro nás jako předchůdce vstoupil Ježíš (srov. Žid 6, 18-20).¹⁹²

Slova Písma nám již po staletí stále věrně zjevují absolutní lásku Otce ke svým dětem. Láska, která se vtělila, byla ukřižována a slavně vstala z hrobu (Gal 2, 20). Konečná oběť Lásky. Vírou srdce přilne k této věčné pravdě, a v ní se spojí s trvalou nadějí. Tak láska, naděje i důvěra jsou plody jediné víry. Víry ve Spasitele.¹⁹³

Víra, naděje a láska jdou ruku v ruce. Naděje se prakticky projevuje jednak ve ctnosti trpělivosti, která nemizí ani v dobru, ani tehdy, když stojíme před zjevným neúspěchem, jednak ve ctnosti pokory, která přijímá Boží tajemství a má k Němu důvěru i v temných chvílích. Víra nám ukazuje Boha, jenž dal svého Syna za nás, a tak v nás probouzí vítěznou jistotu, že opravdu platí: Bůh je láska! Tímto způsobem víra proměňuje naši netrpělivost a naše pochybnosti v bezpečnou naději, že Bůh drží svět ve svých rukou a že navzdory všem temnotám Bůh vítězí, jak to prostřednictvím působivých obrazů skvostně vyjadřuje konec knihy Zjevení. Víra, která si uvědomuje Boží lásku projevenou na kříži v Ježíšově probodeném srdci, probouzí v příhodném čase lásku. Láska je světlem, v zásadě jediným světlem, které stále znovu prozařuje temný svět a dává nám odvahu žít a jednat. Láska je možná a my jsme schopni uplatňovat ji, protože jsme stvořeni k Božímu obrazu (DCE 39).

---

¹⁹¹ Srov. PHILIPPE, J. *Vnitřní svoboda*, s. 93.

¹⁹² Srov. *Tamtéž*, s. 94

¹⁹³ Srov. *Tamtéž*, s. 95.

6 BOŽSKÉ CTNOSTI A DNEŠNÍ DOBA

6.1 Božské ctnosti jako identita člověka

Svoji dobu a minulé doby máme ve zvyku pojmenovávat přívlastkem a definovat znaky, kterými je odlišujeme od jiných. S tím souvisí i pokus o popsání současného světa. Jen velmi těžce lze v „kontextu současných křížovatek civilizací, často poznamenaném znepokojujícím rozdělením jednoty dobra, pravdy, krásy, a následným obtížným hledáním shody na společných hodnotách“ zachytit ducha dnešní doby jedinou definicí.¹⁹⁴

Dnešní svět je protkán sítí moderních informačních a komunikačních prostředků, pro které již není problémem překonání vzdáleností, dokáží prolomit anonymitu a přiblížit vzájemně lidi a jejich problémy. Svět také stojí před otevřenými problémy jako otázka míru, spravedlnosti a svobody ve světě, důstojného způsobu života a přežití lidstva.¹⁹⁵ II. vatikánský koncil v Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* uvádí:

Dnes lidstvo žije v novém údobí dějin, kdy se do celého světa postupně šíří hluboké a rychlé změny. Vyvolala je lidská vynalézavost a tvůrčí úsilí. Tyto změny však působí zpětně na člověka, ovlivňují jeho individuální a kolektivní úsudky a zájmy, jeho způsob myšlení i jednání jak vzhledem k věcem tak vzhledem k lidem. Můžeme proto mluvit o skutečné společenské a kulturní přeměně, která se obráží také v životě náboženském (GS 4).

I když uvedená slova byla napsána v roce 1965, je třeba si uvědomit, že neztratila i dnes nic ze své aktuálnosti. Dnešní člověk již odmítá podléhat jakýmkoliv autoritám, jeho snahou je vést si svůj život a jeho smysl se všemi aspekty pouze svými rozhodnutími. Snaha člověka po svobodě a sebeurčení, hledání svého místa ve společnosti není tím základem problému. V těchto ohledech je určitě třeba respektu a podpory. Merito věci je třeba hledat v tom, že tato svoboda se realizuje v podmínkách nedostatku solidarity, v němž se pak často ztratí, a že už tato vysoce

---

¹⁹⁴ BENEDIKT XVI. *Promluva k představitelům politického a občanského života a k diplomatickému sboru*. Pražský hrad 26. září 2009.
http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2009/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20090926_autorita-civili_en.html [18.12.2009].

¹⁹⁵ KASPER, W. *Theologie součást naší doby*. 1. vyd. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 6.

ceněná svoboda jednotlivce jde mimo rámec sociální spravedlnosti.¹⁹⁶ Dominantní životní pocit dnešního člověka lze stručně vystihnout heslem „Ať žije mé vlastní já!“¹⁹⁷ Co vlastně dnešní člověk očekává? Život některých lidí jako by byl pouhým putováním v čase a Bůh do tohoto života nepatřil. A co víc, je viděn jako něco, co omezuje lidský vývoj. Různá učení vylepšená o pomíjející hodnoty, či nauky v nichž není pro Boha místa, to vše již mnohokrát způsobilo, že i věřící neodolal této nabízené cestě k životnímu uspokojení. Avšak, přes vše co bylo řečeno, současná doba, zmítající se nejistotou budoucnosti očekává Spasitele, světlo na cestě dávající životu na tomto světě novou hodnotu.¹⁹⁸

V současné době se často hovoří o identitě, a dokonce o krizi identity, že člověk snad ztratí sám sebe. Lidé i celé národy se o svou identitu obávají, ale zároveň zjišťují, že nedovedou přesně a jasně odpovědět na otázku: kdo jsem, nebo jakou mám ve společnosti roli?¹⁹⁹

Uvedená slova najdeme na začátku pastýřské listu, který poslali čeští a moravští biskupové věřícím jako povzbuzení k přípravě pro návštěvu papeže Benedikta XVI. České republiky, v září roku 2009. V křesťanském prostředí jsou touto identitou ctnosti víra, naděje a láska. Ovšem ponecháme-li otázku křesťanské identity bez odpovědi, hrozí nebezpečí, že křesťan bude vytěsněn na jakousi periferii společnosti,²⁰⁰ „které ve světě orientovaném na sebe, se Bůh jeví, jako by byl mrtev, tz. bez síly k životu.“²⁰¹ „Co je naděje jiného, než víra zahleděná do budoucnosti? Co je láska jiného, než uskutečňovaná víra? Čím jiným, než zápasem o naději je víra zkoušena a sílí? Čím jiným než obětavou láskou žije?“²⁰² Přinášet radostnou zvěst o Bohu patří ke každodenním úkolům křesťana. Tento úkol může být plněn pouze za podmínky, že křesťan si bude plně vědom svého poslání, a víra v Boha nebude pouze výrazem „osobní slabosti“, ale hrdou obhajobou křesťanství. Přesto můžeme pozorovat:

---

¹⁹⁶ Srov. KOCH, K. *Konfrontace nebo dialog?* 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 51.

¹⁹⁷ Srov. *Tamtéž*.

¹⁹⁸ Srov. BENEDIKT XVI. *O víře, naději a lásce*. Vydání neuvédno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 84.

¹⁹⁹ PASTÝŘSKÝ LIST ČESKÝCH A MORAVSKÝCH BISKUPŮ K NÁVŠTĚVĚ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. V ČR.

<http://tisk.cirkev.cz/res/data/051/005797.pdf?seek=1240412448> [18.12.2009].

²⁰⁰ Srov. *Tamtéž*.

²⁰¹ KASPER, W. *Theologie součást naší doby*, s. 7.

²⁰² ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Připravme se na návštěvu Svatého otce Benedikta XVI. v České republice*. Vydání neuvédno. České Budějovice: Poustevník v nakl. Studio Gabreta, 2009, s. 29.

Jak víra v Boha, tak naděje byly totiž v moderní době „přemístěny“, byly odsunuty na rovinu pouze soukromou a pozemskou, zatímco v běžném a veřejném životě se prosadila víra ve vědecký a ekonomický pokrok. Víme všichni, že tento pokrok je dvojznačný: otevírá možnosti pro dobro, zároveň má však i negativní dopady. Technické vynálezy a zdokonalení společenských struktur jsou důležité a jistě potřebné, leč nestačí k tomu, aby zaručily morální blaho společnosti. Ano, člověk potřebuje být osvobozen od materiální tísně. Mnohem podstatnější však je, aby se zachránil před zlem, které postihuje ducha. A kdo jiný jej může zachránit, ne-li Bůh, který je Láska a zjevil svou tvář všemohoucího a milosrdného Otce v Ježíši Kristu?²⁰³

Biskupové upozorňují na to, čeho se dnešní společnosti nedostává. Je to potřeba naděje, kterou dnes lidé postrádají „tváří v tvář ničivé vlně špatnosti.“²⁰⁴ Každý věřící by měl do společnosti vnášet „naději ujištěním, že dobro není nemožné, že lze mít pravou radost již nyní, že není třeba bát se budoucnosti, ale odvážně a statečně do ní vstoupit.“²⁰⁵ Všímají si také ctnosti lásky a její pokřivené podobě v dnešní společnosti: „Pravá láska je obětavou péčí o dobro druhých.“²⁰⁶ Odhlédnout od potřeb svých, umenšit se a před zájmy své dát bližního. Často jde o velký vnitřní boj, jenž v sobě člověk svádí. Vystoupit ze svého strachu, studu a vlastního pohodlí je však možné, pokud je síla lásky čerpána z víry v Boha.²⁰⁷

6.2 Působení božských ctností v dnešní době

Základní podmínka pro působení božských ctností je, aby věřící člověk zachoval věrnost Bohu, dodržováním jeho přikázání. V tom tkví jistota, že nebude Bohem opuštěn, neboť On je zárukou naplnění budoucnosti, bezpečné ochrany před všemi nebezpečími. Člověk tak může pochopit život naplněný láskou, sebedarování v němž není místa pro sobectví.²⁰⁸ Víra dovoluje člověku patřit za hranici viditelnosti do krajin, které přesahují náš viditelný stvořený svět. Tam, kde je nám Stvořitelem odhalována velikost Boží lásky k Jeho tvorům. Především zásluhou radostné zvěsti

---

²⁰³ BENEDIKT XVI. *Homilie na Eucharistické slavnosti*. Brno, letiště, 27. září 2009. http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2009/documents/hf_ben-xvi_hom_20090927_brno_en.html [18.12.2009].

²⁰⁴ PASTÝŘSKÝ LIST ČESKÝCH A MORAVSKÝCH BISKUPŮ K NÁVŠTĚVĚ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. V ČR. <http://tisk.cirkev.cz/res/data/051/005797.pdf?seek=1240412448> [18.12.2009].

²⁰⁵ *Tamtéž*.

²⁰⁶ *Tamtéž*.

²⁰⁷ Srov. *Tamtéž*.

²⁰⁸ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Připravme se na návštěvu Svatého otce Benedikta XVI. v České republice*, s. 29.

Kristově, a jejího nepřetržitého působení ve světě, zasazeného do lidských dějin, objevujeme znamení přítomné Boží lásky ke stvoření, k nám samým. Přese všechno, co nás omezuje, činí slabými, Kristus nám vlévá prostřednictvím dějin, jež nesou v sobě dobré semeno (srov. Mt 13, 24), ctnost naděje. Touž křesťanskou nadějí se osvědčujeme pravými a dobrými Kristovými výhonky, jež On dává vzejít v květy opravdové lásky. Víra proto, že Kristus splní, co přislíbil, dává sílu k přijetí veškerých věcí budoucích. Království Boží se přímo zrcadlí v církvi Kristově, svědčící živým společenstvím lásky a vzájemného pokoje, k nimž je Bohem povolána. Církev je tu pro nás, skrze Krista, a z našeho vztahu lásky k Němu. Proto se nelze divit, že Kristus nás povzbuzuje k lásce stále větší. Vždyť ti, kdo žijí v souladu s Jeho svatou vůlí, jsou již nyní účastni Království, které bude zjeveno na konci časů v plnosti. Již nyní však zviditelňujeme společenstvím církve Boží přítomnou lásku světu, a to až do onoho „konce věků“. Tato láska byla nám zjevena plně v Kristu Ježíši, a my ji činíme viditelnou jakožto jeho Tělo. On stále daruje své Tělo světu také prostřednictvím naší lásky, jež nemůže být pouhým gestem či ideálem. Daruje-li Kristus sebe, daruje víc, totiž život věčný (srov. Jan 6, 47). Vždy tudíž mějme na paměti, že víra bez skutků je mrtvá (srov. Jak 2, 17).²⁰⁹

6.3 Křesťanství určené vírou, nadějí a láskou

Křesťanství je určeno samotným sesedávajícím Bohem. Tím je dána odpověď všem, kteří pokládají křesťanství pouze za souhrn morálních pouček. Křesťanství je darem, do kterého se promítá sám Bůh a neustále nám ho nabízí. V tomto smyslu se pak ukazuje „jako ústřední skutek křesťanské existence“ eucharistie: vděčnost za to, že jsme odměněni, radost z nového života, který nám dává On. Obdarování Boží láskou nespočívá jen v pouhém přijmutí, ale stává se projevem lásky společné, pramenem nového života vyvěrajícím z Boží milosti.²¹⁰ Na tomto základě můžeme vystihnout podstatu křesťanského náboženství pouhým jediným slovem, a tím je „láska“. Křesťanství a láska k sobě nerozlučně patří (srov. Jan 3, 16). Sám Bůh je

---

²⁰⁹ Srov. JAN PAVEL II. *Poselství k postní době*, Castel Gondolfo 21. září 1999. <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000432.pdf> [21.12.2009].

²¹⁰ BENEDIKT XVI. *O víře, naději a lásce*, s. 14.

nazýván láskou (srov. 1 Jan 4, 8). Zjevil se člověku jako „vtělená Láska“ Boží Syn, Ježíš Kristus (srov. DCE 12). Láska se stává láskou centrem křesťanského života.²¹¹ Zde je klíč ke slovům:

Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali: jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem (Jan 13, 34).

Ježíšova slova pronesená k učedníkům tak odhalí hlubší význam. Bůh - první milující povolává člověka.²¹² Naděje ve vzkříšení a očekávání Božího království je trvalým znakem pravé křesťanské víry. Zároveň vyjadřuje nerozlučitelnost zaměření člověka jako individua. Nahlížíme-li seriózně křesťanskou víru ve světle naděje, v nezrušitelnosti výše uvedené jednoty, budeme moci dále chápat eschatologicky lidský život ne pouze jako zprofanované utěšování blažeností po tomto životě, či nízkou projekci osobního egoismu, jak ji předkládá ve svém filozofickém učení např. Ludwig Feuerbach (1804 - 1872). Jen neústupnost našeho sobecky zaměřeného Já, jež se nehodlá ani v okamžiku smrti od sebe odpoutat k rozplynutí ve všeobecnosti rozumu, je pro tohoto německého materialistu křesťanská naděje na život věčný. Takovému podsouvání osudného egoistického rozměru křesťanské naděje ovšem, vzhledem k sounáležitosti zmíněné individuální i všeobecné eschatologii člověka, vzkříšení mrtvých a Božího království, jakkoli Feuerbachova kritika byla částečně podporována poněkud problematickými zpodobeními tradiční křesťanské eschatologie, se jeví jako naprosto neudržitelné. Důvod je nasnadě. Nemůže být pouze sobeckou nadějí jednotlivce naděje, jež sahá za jeho pozemský život, za současný stav tohoto světa. Křesťanská naděje, založena na víře v Ježíše Krista, nemá za cíl jen šťastný konec jednotlivce, ale je vpravdě zaměřena na Boží působení ve světě, s jednoznačným záměrem: spásu veškerého lidstva (srov. KKC, čl. 846).²¹³

„Teprve tam kde naše naděje spoludoufá pro ostatní, kde tedy náhle přijímá podobu a hnutí lásky a communia, přestává být malou a úzkostlivou a přestává planě nahrávat našemu egoismu.“²¹⁴

---

²¹¹ Srov. KOŠČ, S. *Křesťanská láska ako styčný bod medzi teológiou a sociálnou prácou*, Přednáška na konferenci „Dialog teologie a sociální práce“, Ružomberok, 29.03.2006. <http://fedu.ku.sk/~kosc/doc/laskaako.doc>. [15.01.2010].

²¹² Srov. BENEDIKT XVI. *O víře, naději a lásce*, s. 14.

²¹³ Srov. KOCH, K. *Konfrontace nebo dialog?*, s. 68.

²¹⁴ RAHNER, K., a VELTE, B. *Novou odvahou k ctinosti*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 113.

Papež Benedikt XVI. mluví o budování nové éry ve světě, v které bude společnost nadějí vytržena ze své sebestřednosti. Svou výzvu adresuje směrem k mladým křesťanům, aby se stali silou této změny.²¹⁵ Vyjít ze svého stínu a vydat se cestou, která vede k životu s Bohem. Stát se svědkem pravé víry dosvědčené životem, ale i utrpením. Víra dávající odpověď na znamení času a vedoucí člověka k vykoupění musí být souhlasem k Božímu oslovení, odvahou k novému životu, sounáležitost myšlení, chtění a cítění ve víře a obsahuje personalitu a sociálnost.²¹⁶

6.4 Naděje, která musí být posilována

Křesťanskou naději je potřeba udržovat stále v „činnosti“ a „kondici“. Kardinál Tomáš Špidlík ve své knize *Prameny světla* v této souvislosti vyjmenovává čtyři základní okolnosti, za kterých je zvlášť důležité ji posilovat. V první řadě je to úsilí být dokonalým. V Matoušově evangeliu čteme, že o dokonalost by se měl snažit každý člověk (srov. Mt 5, 48). Život ale přináší i zklamání a zkoušky, to vše může nahodit i sebepevnější rozhodnutí stát se dokonalejším. Druhou okolností je modlitba. Modlitba, jako rozhovor s Bohem nesmí postrádat prvek důvěry, jímž se stává i účinnou (srov. Mt 17, 20). I slib daný Bohu, v tomto případě jako podpoření účinku je možný, neboť i tak je posilněna naděje dosáhnout modlitbou svých proseb. Další situací je stav, kdy se o nás pokouší malomyslnost. Každý člověk prochází v životě mnohými situacemi, ve kterých lidské síly a možnosti nedokážou najít východiska. Zbývá už to poslední, upnout se k naději. A právě uvědomit si sílu a moc naděje dává Bůh člověku poznat ve všech životních zkouškách. Jako poslední zmiňuje v knize obavu, že nedokážeme odolat hříšnému pokušení. Bůh je neotřesitelnou jistotou, že lze nad hříchem zvítězit. Zároveň je podmínkou, aby člověk nepropadl iluzi, že se nemůže hříchu vyhnout.²¹⁷

---

²¹⁵ Srov. BENEDIKT XVI. *O víře, naději a lásce*, s. 72.

²¹⁶ Srov. RATZINGER, J. *Naděje pro Evropu?* 1.vyd. Praha: SCRIPTUM, 1993, s. 68-72.

²¹⁷ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla*, s. 55-56.

6.5 Budoucnost víry

Často diskutovaným tématem ve společnosti je, zda náboženství a tím spíše křesťanství má budoucnost. Vyjděme s úvahy, že pokud někde chybí budoucnost, dostáváme se do stavu rovnému smrti. Taktéž víra, které by chyběl rozměr budoucnosti nemůže obstát, neboť v takové podobě nemá co nabídnout.²¹⁸ Vírou přítomného okamžiku současně zakládáme existenci toho, co ještě nejsme schopni vidět. Není však pouhým osobním pojetím skutečnosti, jež stále jen přichází, nýbrž prostředkuje již nyní něco z tolik očekávané skutečnosti. Zde budoucí není více jasné „ještě ne“, kde víra dovoluje prostoupit budoucnosti do přítomnosti. Víra působí, že budoucnost se promítá do přítomnosti a proměňuje ji. Do přítomnosti vstupuje, a obojí se v sobě prolíná (srov. SS 7). „Kde jde o budoucnost, je víra ve svém živlu. Víra je přímo upřednostňování Budoucímu. Tím se nezastírá, že budoucnost je něčím veskrze nejistým, nýbrž to se právě předpokládá. Neboť víra, jako naprostá jistota, je právě tam doma, kde se musí osvědčit, tedy v tom naprosto nejistém.“²¹⁹ Teolog Adolf Tanquerey shrnuje přednosti víry do šesti bodů.

1. Víra je základ duchovního života a počátkem zcela nové, jiné cesty. Člověk je otevřen novým skutečnostem, odpovídá na Boží oslovení.
2. Víra nás spojuje s Bohem. Přiblížit se Bohu, být v Bohu je možné pouze v duchovní rovině. Myšlenka, přání, srdce, to jsou „dotyky“, které nás s Ním spojují.
3. Víra osvěcuje rozum a s poznáním zároveň roste i naše mysl. Poznání toho, jenž je Pravdou a Životem, nabýváme vírou (srov. Jan 14, 6).
4. Víra posiluje vůli. Proměnlivé nestálé názory jsou důvodem podkopávání vůle a následně charakteru člověka. Ten, kdo však žije z víry má naopak jistotu pevnosti a stálosti, neboť ta vychází z neměnné pravdy Boží.
5. Víra je pramen útěchy, neboť skutečnou útěchu v zarmoucení může přinést jediné pravda. Víra je pak souhrnem radostných zvěstí o Bohu.
6. Víra skutek záslužný. Víra je Boží dar. Neznamena to však, být pasivními články, důležitá je spolupráce, která spočívá v dobrovolném přijetí Boha. Odměnou této spolupráce je život ve věčné blaženosti.²²⁰

---

²¹⁸ Srov. KASPER, W. *Uvedení do víry*, s. 150.

²¹⁹ EBELING, G. *Podstata křesťanské víry*. Vydání neuvedeno. Praha: Oikoymenth, 1986, s. 142.

²²⁰ Srov. ŠPIDLÍK, T. *Prameny světla*, s. 94-95.

V encyklice *Spe salvi* (10) papež Benedikt XVI. poukazuje na víru, jako podstatu naděje a pokládá zásadní otázku dnešní doby: „Stojí člověk o to žít věčný život?“ Zdá se, že pro mnohé lidi je spíše cílem prožít ideálně život přítomný. Věčný život není pro ně již cílem, ale vidí ho jako těžké břímě v podobě nudy a nesnesitelnosti. V těchto souvislostech nelze pominout že:

Jednou z nejvýznačnějších skutečností naší současné situace je „krize smyslu“. Názory na život a na svět, často vědeckého rázu, se tak rozmnožily, že v nás skutečně vzbuzují dojem roztržštěných představ. Právě to činí obtížným a často marným hledání nějakého smyslu. Ba dokonce a to je důvodem ještě většího znepokojení - v té hromadě údajů a fakt, mezi nimiž žijeme a které zdánlivě vytvářejí sám běh existence, se někteří ptají, zda je ještě vůbec smysluplné ptát se po smyslu. Množství teorií, které soupeří o odpověď, nebo různé interpretace a názory týkající se světa a života člověka vyvolávají radikální pochybnost, která lehce vyústí do skepticismu a lhostejnosti nebo do různých projevů nihilismu (FR 81).

6.6 Láska jako služba

Zastavme se nad důležitým projevem lásky v dnešní době, a to službou, která církev naplňuje, když ustavičně vychází v ústřety lidem v utrpení v jejich potřebách, a to i v potřebách materiální povahy (DCE 20). Nároky doby charitativní činnost neustále nutí přijmout nové prvky. Dříve bezprostřední a dočasná charitativní pomoc, je stále více nahrazována za využití moderní technické podpory a lidského soucítění snahou znovu vrátit do společnosti všechny, jenž se ocitli na samém dně životních podmínek.²²¹ Právě nad takovou láskou se ve své encyklice *Deus caritas est* zamýšlí papež Benedikt XVI. Vše se odvíjí od lásky k bližnímu, vycházející z lásky v Boha, ke které je volán jak jednotlivý věřící, tak i celá církev v celé šíři. Kniha skutků apoštolů (srov. 6, 1-6) dokazuje tuto službu a její začlenění jako organizované do podstaty církve. Tato činnost byla vždy chápána jako její neoddělitelná součást (DCE 21). Služba lásky k vdovám, sirotkům, vězněným, nemocným a potřebným všeho druhu se spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova stala ústředním bodem v činnosti církve (DCE 22). Největší příklad a vyjádření křesťanské lásky v kontextu dnešní doby se ukazuje sociální nauka Církve. Láska k bližnímu je v ní spojena se zápasem o spravedlivost a humánní společnost.

---

²²¹ Srov. MESSINA, R. *Dějiny charitativní činnosti*. Vydání neuváděno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 135.

Rozvoj organizovaných aktivit v prospěch „potřebným“, vychází z imperativu lásky, vepsaném Stvořitelem do samotné lidské přirozenosti a také je důsledkem přítomnosti křesťanství ve světě, neboť právě křesťanství tento imperativ stále probouzí. Je třeba, aby se tato služba lásky vždy rozvíjela ve třech pravidlech (DCE 31):

1. Musí být reakcí na konkrétní situaci a bezprostřední potřebu.

Důraz je kladen na odbornou kompetenci a lidskost v podobě „pozorného srdce“, jež je vnímána bližním jako bohatství lidskosti. Tato „formace srdce“ se pak stává důsledkem vyplývající z víry činné v lásce.

2. Musí být nezávislá na politických stranách a ideologiích.

Ideologie 19. století - marxismus představila charitativní aktivitu jako součást nespravedlivého systému, jako překážku při přeměně světa k lepšímu. Křesťanskou odpověď však je „vnímavé srdce“, vyplňující nedostatek lásky všude kde je to třeba, bez ohledu na stranické ideologie a programy.

3. Láska musí zůstat nezištná, prosta proselytismu. Ovšem nesmí to být láska prázdná, láska bez Boha.²²² Sv. Pavel vyvyšuje lásku nad obyčejnou aktivitu:

A kdybych rozdal všechno, co mám, ano kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje (1 Kor 13, 3).

Praktické jednání je nedostatečné, pokud se v něm nestává viditelnou láska k člověku, láska, která se napájí ze setkání s Kristem. Niterná osobní účast na utrpení druhého se tak stává tím, že mu sdílím sebe sama. Aby dar druhého nepokořoval, musím mu dávat ne něco ze svého, nýbrž sebe samého, musím být v daru přítomen jako osoba (DCE 34). Z charitativní činnosti nesmí být vyňat žádný člověk. Je důležité, aby tato činnost dosáhla všude, kde lidé trpí nedostatkem základních lidských potřeb, jsou postiženi nemocemi, žijí ve vyhnanství a nesvobodě. Zde potom jak jednotlivci, tak celé národy, které nestrádají chudobou, mají povinnost křesťanskou láskou pomáhat a zmírňovat tato utrpení (srov. AA 8).

---

²²² Srov. KOŠČ, S. *Křesťanská láska ako styčný bod medzi teológiou a sociálnou prácou*, Přednáška na konferenci „Dialog teologie a sociální práce“, Ružomberok, 29.03.2006. <http://fedu.ku.sk/~kosc/doc/laskaako.doc>. [15.01.2010].

6.7 Maria vzor víry, naděje, lásky v každé době

„Marie, matka Ježíšova představuje nejvlastnější obraz církve, tu v níž církevní společenství musí neustále odhalovat pravý smysl vlastního povolání a vlastního tajemství.“²²³ „Duše má velebí Pána“ (Lk 1, 46), těmito slovy Maria naznačuje, kterým směrem se bude ubírat její životní cesta. Nemíní strhávat pozornost na svou osobu, nezdůrazňuje svou výjimečnost, ale zcela se obětuje Boží milosti (srov. DCE 41). Lukášovo evangelium představuje Marii jako příklad velké víry. Důvěruje Bohu, jenž převrací všechny ponížené a sytí hladové svými dobrými věcmi. On sám shlédl na bezvýznamnou nazaretskou dívku a učinil s ní velké věci. Od této chvíle mě budou blahoslovit všechna pokolení (srov. Lk 1, 48). Z těchto slov jasně vyplývá, jak jí víra v Boha dodávala sebedůvěry. Maria ukazuje další rozměr své velikosti. Stává se nevyčerpatelnou studnicí pomoci a lásky. Maria neodmítá nikoho, kdo se k ní modlitbě důvěrou obrací v nemocech, trápení, selhání o pomoc. Je posilou všem ve snaze o překonání hříchu a o obrácení (srov. MC 57).

Naše doba má tu radost, že objevuje Mariinu přítomnost v dějinách spásy a odpovídá na ni obdivem, chválou a společenstvím, v kontinuitě s Božím slovem.²²⁴ Maria je lidským vzorem člověku dnešní doby, ve kterém je bezpečně vidět splnění Božích zaslíbení – víry, naděje a lásky. Příkladná svatost Panny Marie podněcuje věřící, aby upřeli „své oči na Marii, která září celému společenství vyvolených jako vzor ctnosti (CM 57; srov. LG 65) a nepřekonatelná morální předloha.

Jde o ctnosti důkladné, evangelijní. Jsou to víra a poslušné přijímání slova Božího, velkodušná poslušnost, upřímná poníženost, ochotná láska, rozvážná moudrost, úcta k Bohu, která pobádá horlivě plnit náboženskou povinnost děkovat za přijatá dobrodiní, přinášet dary v chrámě a modlit se ve společenství apoštolů, síla ducha ve vyhnanství, v bolesti, důstojná chudoba, která skládá důvěru v Boha, pozorná péče o Syna od ponížení jeslí až po potupu kříže, předvídavý jemnocit, panenská čistota, pevná a čistá manželská láska (CM 57).

---

²²³ BENEDIKT XVI. *O víře, naději a lásce*, s. 28.

²²⁴ Srov. Heslo „Maria“ In: FIORES, S. D., a GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 500.

ZÁVĚR

Jsem přesvědčen, že nikdo nezůstane na pochybách, že víra naděje, láska nejsou jenom „ctnostmi“, ale mostem po kterém můžeme přejít k Tomu který nás miluje a zve k sobě. Tvoří doslova duchovní „pupeční šňůrou“ spojující člověka s Bohem. Každé přerušení této spojnice má však těžký následek. Člověk neodvratně spěje k duchovní smrti.²²⁵ Je smutnou pravdou, že dnes je kladen více důraz na kariéru, slávu a majetek, víra v sílu a jedinečnost člověka je neustále podporována odmítavým až násilným přístupem k duchovním hodnotám. Myslím, že současná společnost tak stojí před velikou výzvou, kterou je pochopení poselství božských ctností. Je potřeba si uvědomit, že ten kdo má víru, naději, lásku, bude se jeho život očividně měnit směrem k lepšímu a zmizí propast mezi vírou a životem, mezi tím co vyznávám a co dělám. Vždyť všude, kde si lidé navzájem prokazují víru, naději a lásku, tam je Bůh.²²⁶

Diplomová práce podala přehled o božských ctnostech. Ukázala, že i dnešní doba neubírá ctnosti víry, naděje a lásky nic z jejich velikosti a významu pro současnou společnost a jsou zároveň poselstvím i pro generace budoucí. Představila také kromě duchovní stránky i rozměr praktický. Odpověděla, proč je člověku neustále třeba božských ctností. Člověk je spojen s Bohem, jeho srdce je naplněno radostí. Miluje Boha, bližního, ale i nepřátele. Potěší v nesnázích a neštěstí. Dávají jistotu v naději věčného života, Ducha svatého, odpuštění hříchů. Také učí být trpělivým. Je ovšem nutno dodat, že vyjmenovat všechny důvody není možné, neboť tento výčet by byl velmi, velmi dlouhý.²²⁷ Při shromažďování podkladů pro tuto diplomovou práci jsem si uvědomil, jak jsou božské ctnosti svým záběrem rozsáhlé, ba co víc, nevyčerpatelné, hlavně pro svůj přesah do nadpřirozené oblasti.

Určitě by si toto téma zasloužilo rozpracovat otázky o budoucnosti světa, který by úplně ztratil víru, naději a lásku. Kam by směřoval? Mohl by vůbec takový svět existovat? Cestu naznačil Benedikt XVI., když napsal:

Člověk potřebuje étos, aby byl sám sebou. Étos však potřebuje víru ve stvoření a nesmrtelnost to znamená, že potřebuje objektivitu a povinnost a konečnou platnost. Odpovědnosti i naplňování.

²²⁵ Srov. LACHMANOVÁ, Kateřina. *Kotva naděje*, s. 53.

²²⁶ Srov. ABELN, R., a KNER, A. *Věřím, doufám, miluji*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 4.

²²⁷ Srov. BUSCH, W. *Ježíš – náš úděl*. 1. vyd. Plzeň: Život stojí za to..., 2009, s. 126.

Nemohoucnost člověčenství, které je toho zbaveno, je nepřímým důkazem pravdivosti křesťanské víry a její naděje. Tato naděje je záchranou člověka, také a právě v dnešní době. Křesťan se smí ze své víry radovat. Bez radostné zvěsti víry nemůže lidství natrvalo existovat. Radost z víry je jeho odpovědností: měli bychom se i v této hodině našich dějin chopit s novou odvahou.²²⁸

Přál bych si, abychom každý ve svém srdci božské ctnosti víru, naději a lásku nejenom v dnešní době, ale stále, uchovávali, chránili a posilovali.

Ó můj Bože, věřím v tebe; dej, ať je má víra ještě pevnější! Doufám v tebe; dej, ať je má naděje ještě jistější! Miluji tě; dej, ať je má láska ještě opravdovější!²²⁹

---

²²⁸ RATZINGER, J. *Naděje pro Evropu?*, s. 26.

²²⁹ Srov. modlitba uvedená pod číslem 4, 1 v Gotteslobu (v Německu obdoba Kancionálu). In: ABELN, R., a KNER, A. *Věřím, doufám, miluji*, s. 4.

Bibliografie

Prameny

- ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST, *Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona*. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1993. 1290 s. ISBN 80-900881-8-X.
- BENEDIKT XVI. *Encyklika Deus caritas est*. 3. vyd. Praha: Paulínky, 2006. 63 s. ISBN 80-86949-03-6.
- BENEDIKT XVI. *Encyklika Spe Salvi*. 1. vyd. Praha: Paulínky, 2008. 63 s. ISBN 978-80-86949-41-3.
- DOKUMENTY II. VATIKÁNSKÉHO KONCILU, 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 s. ISBN 80-7192-467-9.
- Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum*.
- Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*.
- Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*.
- Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*.
- JAN PAVEL II. *Encyklika Fides et ratio*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1999. 63 s. ISBN 80-902708-0-8.
- KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE, 2. vyd. Praha: Zvon, 2002. 793 s. ISBN 80-7192-473-3.

Internetové odkazy pramenů

- BENEDIKT XVI. *Nešpory s kněžími, řeholníky, řeholnicemi, seminaristy a laickými hnutími*. Praha, katedrála sv. Víta. 26. září 2009.
- http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2009/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20090926_vespri_en.html [27.01.2010].
- BENEDIKT XVI. *Promluva k představitelům politického a občanského života a k diplomatickému sboru*. Pražský hrad 26. září 2009.

- http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2009/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20090926_autorita-civili_en.html [18.12.2009].
- BENEDIKT XVI. *Homilie na Eucharistické slavnosti*. Brno, letiště, 27. září 2009. http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2009/documents/hf_ben-xvi_hom_20090927_brno_en.html [18.12.2009].
- VĚROUČNÁ KONSTITUCE I. VATIKÁNSKÉHO KONCILU O KATOLICKÉ VÍŘE *Dei Filius*. <http://catholic-resources.org/ChurchDocs/> [27.01.2010].
- JAN PAVEL II. *Poselství k postní době*, Castel Gondolfo 21. září 1999. <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000432.pdf> [21.12.2009].
- KODEX KANONICKÉHO PRÁVA. <http://www.codex-iuris-canonici.de> [16.11.2009].
- PASTÝŘSKÝ LIST ČESKÝCH A MORAVSKÝCH BISKUPŮ K NÁVŠTĚVĚ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. V ČR. <http://tisk.cirkev.cz/res/data/051/005797.pdf?seek=1240412448> [18.12.2009].
- PAVEL VI. Apoštolská exhortace *Cultus Marialis*, z 2.2.1974, o správném způsobu a růstu uctívání Blahoslavené Panny Marie. <http://web.katolik.cz/feeling/library/Cultus%20Marialis.pdf> [06.02.2009].
- SPOLEČNÝ PASTÝŘSKÝ LIST BISKUPSKÉ KONFERENCE ČESKÉ REPUBLIKY, BOSNY A HERCEGOVINY, CHORVATSKA, MAĎARSKA, POLSKA, RAKOUSKA, SLOVENSKA A SLOVINSKA. *Kristus naděje pro Evropu*. <http://www.cirkev.cz/res/data/004/000539.pdf> [21.01.2010].

Literatura

- ABELN, Reinhard, a KNER, Anton. *Věřím, doufám, miluji*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. 70 s. ISBN 80-7192-166-1.
- ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. 3. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 292 s. ISBN 80-7192-698-1.
- ARISTOTELES. *Etika Níkomachova*. 2. vyd. Praha: Petr Rezek, 1996. 493 s. ISBN 80-901796-7-3.
- BENEDIKT XVI. *O víře, naději a lásce*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 111 s. ISBN 978-80-7195-251-0.

- BENEŠ, Albert. *Božské ctnosti*. 1. vyd. Praha: Krystal OP, 1997. 103 s. ISBN 80-85929-21-X.
- BUSCH, Wilhelm. *Ježíš - náš úděl*. 1. vyd. Plzeň: Život stojí za to..., 2009. 126 s. ISBN neuvedeno.
- ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Připravme se na návštěvu Svatého otce Benedikta XVI. v České republice*. Vydání. neuvedeno, České Budějovice: Poustevník v nakl. Studio Gabreta, 2009. 63 s. ISBN 978-80-86610-39-9.
- DACÍK, Reginald Maria. *Katolická mravouka*. 2. vyd. Olomouc: Krystal, 1946. 419 s. ISBN neuvedeno.
- EBELING, Gerhard. *Podstata křesťanské víry*. Vydání. neuvedeno. Praha: Oikoyomenh, 1986. 159 s. ISBN 80-86005-16-X.
- FRANTIŠEK SALESKÝ, sv. *Pojednání o lásce k Bohu*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003. 607 s. ISBN 80-7266-140-X.
- GRANAT, Wincenty. *K člověku a Bohu v Kristu II*. Vydání neuvedeno. Řím: Křesťanská akademie, 1981. 322 s. ISBN neuvedeno.
- GRÜN, Anselm. *Víra, naděje, láska*. Vydání. neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. 111 s. ISBN 80-7192-857-7.
- GÜNTHÖR, Anselm. *Morálna teológia II/a*. Vydání neuvedeno. Řím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1990. 310 s. ISBN neuvedeno.
- HÄRING, Bernard. *Láska je víc než přikázání*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 1996. 160 s. ISBN 80-7021-189-X.
- HONEK, Alois. *Žiji ve víře v Syna Božího*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita, 1986. 154 s. ISBN neuvedeno.
- JOLY, Evžen. *Co znamená věřit*. Vydání neuvedeno. Řím: Křesťanská akademie, 1967. 170 s. ISBN neuvedeno.
- KASPER, Walter. *Theologie součást naší doby*. 1. vyd. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. 132 s. ISBN 80-85795-09-4.
- KASPER, Walter. *Uvedení do víry*. 3. vyd. Praha: Česká křesťanská akademie, 1987. 169 s. ISBN neuvedeno.
- KOCH, Kurt. *Konfrontace nebo dialog?* 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. 288 s. ISBN 80-7021-263-2.
- LACHMANOVÁ, Kateřina. *Kotva naděje*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 71 s. ISBN 978-80-7195-195-7.

- MESSINA, Rosario. *Dějiny charitativní činnosti*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. 147 s. ISBN 80-7192-859-3.
- NÁHALKA, Štefan. *Láska v duchovnom živote*. Vydání neuvedeno. Košice: Verbum, 1947. 79 s. ISBN neuvedeno.
- PECKA, Dominik. *Cesta k pravdě*. 3. vyd. Praha: Vyšehrad, 1969. 184 s. ISBN neuvedeno.
- PHILIPPE, Jacques. *Vnitřní svoboda*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. 129 s. ISBN 80-7192-807-0.
- RAHNER, Karl, a VELTE, Bernard. *Novou odvahou k ctosti*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1998. 152 s. ISBN 80-7021-173-3.
- RATZINGER, Joseph. *Naděje pro Evropu?* 1. vyd. Praha: SCRIPTUM, 1993. 120 s. ISBN 80-85528-27-4.
- SCHMAUS, Michael. *Život milosti a milostiplná*. 2. vyd. Řím: Slovenský ústav Cyrila a Metoda, 1982. 263 s. ISBN neuvedeno.
- SKOBLÍK, Jiří. *Morálka v dialogu: křesťanský pohled na morální problémy dneška*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 326 s. ISBN 80-7192-706-6.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Po tvých stezkách*. 1. vyd. Brno: SOCIETAS, 1994. 261 s. ISBN neuvedeno.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla*. 3. vyd. Velehrad: Centrum Aletti, 2005. 471 s. ISBN 80-86715-34-5.
- TONDRA, František. *Morálna teológia I*. 1. vyd. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1994. 300 s. ISBN 80-7142-023-9.
- WEBER, Helmut. *Všeobecná morální teologie*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1998. 366 s. ISBN 80-7021-292-6.

Slovníky

- ALLMEN, Jean Jaques Von, aj. *Biblický slovník*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1987. 359 s. ISBN neuvedeno.

- BEINERT, Wolfgang. *Slovník katolické dogmatiky*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. 477 s. ISBN neuvedeno.
- DOUGLAS, J. D., aj. *Nový biblický slovník*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, 2009. 1243 s. ISBN 978-80-7255-193-4.
- DUFOUR, Leon Xaver, aj. *Slovník biblické teologie*. 5. vyd. Řím: Křesťanská akademie, 1991. 658 s. ISBN neuvedeno.
- FIORES, Stefano De a GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality*. Vydání neuvedeno. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1295 s. ISBN 80-7192-338-9.
- MERELL, Jan, aj. *Malý bohovědný slovník*. 1. vyd. Praha: Česká katolická Charita, 1963. 597 s. ISBN neuvedeno.
- NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Kalich, 1956. 818 s. ISBN neuvedeno.
- NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2. díl. 2. vyd. Praha: Kalich, 1956. 820 - 1404 s. ISBN neuvedeno.
- RAHNER, Karl, a VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. 439 s. ISBN 80-7113-212-8.

Ostatní internetové odkazy

- KOŠČ, Stanislav. *Křesťanská láska ako styčný bod medzi teológiou a sociálnou prácou*. Přednáška na konferenci „Dialog teologie a sociální práce“, Ružomberok, 29.03.2006. <http://fedu.ku.sk/~kosc/doc/laskaako.doc>. [15.01.2010].
- STANČEK, Ľubomír. *Čnosti*. http://www.vincentini.sk/templates/stancek/01_cnosti/Cnosti_01.pdf s. 20 [06.11.2009].
- THOMAS AQUINAS. *Summa Theologiae* II-I q 66 a. 6 co <http://krystal.op.cz/sth/sth.php?&A=6> [06.12.2009].
- ZVOLENSKÝ, Stanislav. *Formálne odpadnutie od katolíckej cirkvi*. <http://tribunal.kapitula.sk/2004-1/formalne.htm> [15.01.2010].

Seznam použitých zkratek

Zkratky biblických knih

1 Jan	První list Janův
1 Kor	První list Korintským
1 Pt	První list Petřův
1 Sol	První list Soluňanům
1 Tim	První list Timoteovi
2 Jan	Druhý list Janův
2 Kor	Druhý list Korintským
2 Mak	Druhá kniha Makabejská
2 Tim	Druhý list Timoteovi
Dt	Pátá kniha Mojžíšova (Deuteronomium)
Ef	List efezským
Ex	Druhá kniha Mojžíšova (Exodus)
Ez	Kniha proroka Ezechiela
Fil	List Filipským
Flm	List Filomenovi
Gal	List Galatským
Gn	První kniha Mojžíšova (Genesis)
Iz	Kniha proroka Izaiáše
Jak	List Jakubův
Jan	Evangelium podle Jana
Jer	Kniha proroka Jeremiáše
Jób	Kniha Jób
Kol	List Koloským
Lk	Evangelium podle Lukáše
Lv	Třetí kniha Mojžíšova (Levitikus)
Mdr	Kniha moudrosti
Mk	Evangelium podle Marka
Mt	Evangelium podle Matouše
Nm	Čtvrtá kniha Mojžíšova (Numeri)

Oz	Kniha proroka Ozeášě
Př	Kniha přísloví
Řím	List Římanům
Sir	Sirachovec
Tit	List Titovi
Zj	Zjevení Janovo
Žid	List Židům
Žl	Kniha žalmů

Zkratky encyklik

DCE	<i>Deus caritas est</i> , encyklika Benedikta XVI., o křesťanské lásce
FR	<i>Fides et Ratio</i> , encyklika Jana Pavla II., o vztazích mezi vírou a rozumem
SS	<i>Spe salvi</i> , encyklika Benedikta XVI., o křesťanské naději

Zkratky dokumentů II. vatikánského koncilu

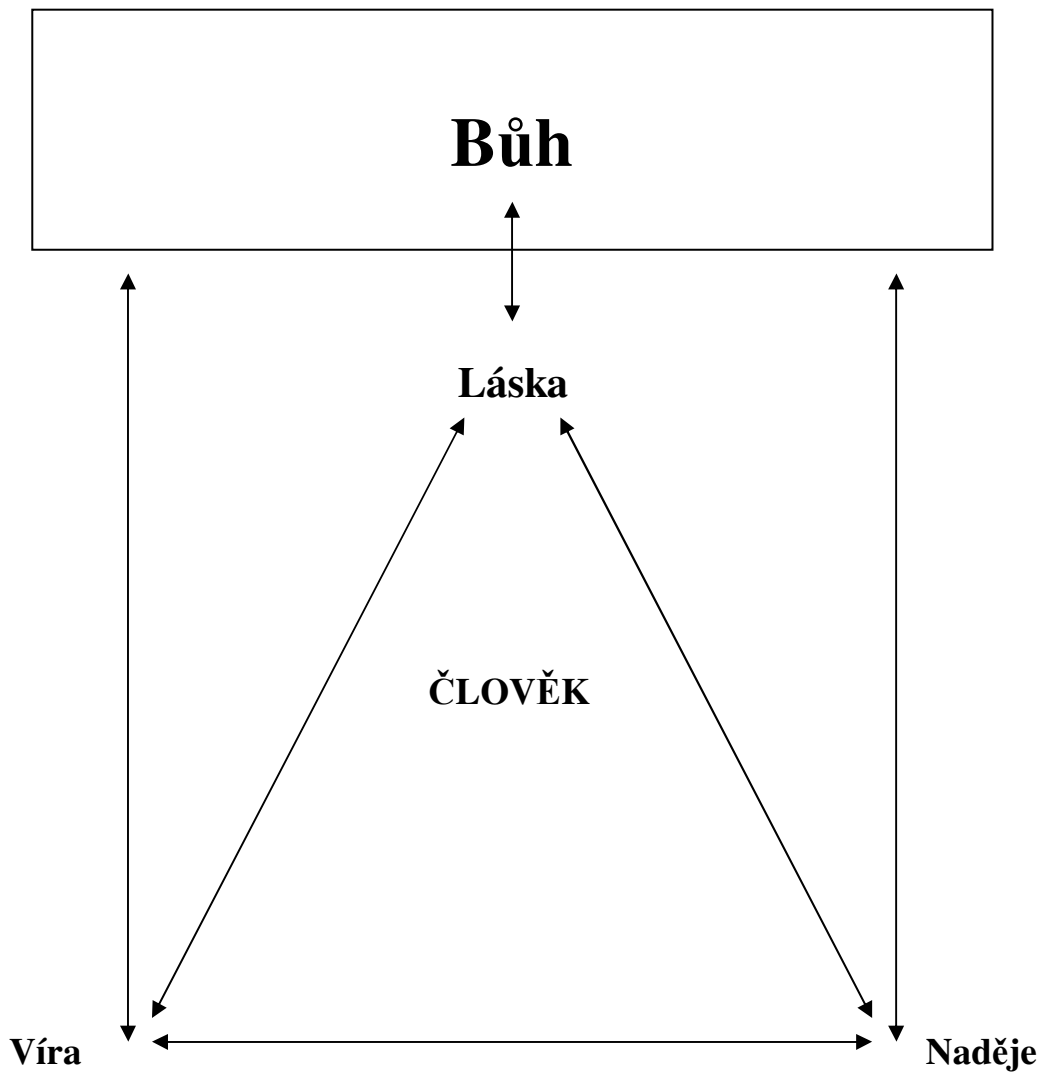
AA	<i>Apostolicam actuositatem</i> , dekret o apoštolátu laiků
DV	<i>Dei verbum</i> , věroučná konstituce o Božím zjevení
GS	<i>Gaudium et spes</i> , pastorální konstituce o církvi v dnešním světě
LG	<i>Lumen gentium</i> , věroučná konstituce o církvi

Ostatní použité zkratky

aj.	a jiní
CIC	<i>Kodex kanonického práva</i>
CM	<i>Cultus Marialis</i> , Apoštolská exhortace Pavla VI., o správném způsobu a růstu uctívání Blahoslavené Panny Marie

čl.	článek
kán.	kánon
KKC	<i>Katechismus katolické církve</i>
n	následující verš
např.	například
s.	strana
srov.	srovnej
sv.	svatý
tj.	to jest
tz.	to znamená
tzv.	takzvaný

Příloha

Božské ctnosti: víra, naděje a láska jako „základní síly vztahu k Bohu.“²³⁰

1. Bůh je jejich počátkem, základem a vrcholem.
2. Představují účinky ospravedlnění v Bohu.
3. Jsou základní rovinou, od které se odvíjí vztah k Bohu. V člověku, který je má po celý život, tvoří předpoklad pro vztah k Bohu, pro všechny jiné projevy života v lidském vztahu k Bohu, ospravedlněný člověk je jimi také zcela naplněn.

²³⁰ Heslo „Teologické ctnosti“ In: BEINERT, W. *Slovník katolické dogmatiky*, s. 386.

4. Víra, naděje a láska s ohledem na svůj předmět a určení jsou nerozdělitelně spojeny a také společně působí jako cesta ke spáse ve třech určených oblastech.
5. Přestože jsou neoddělitelně spojeny, počátek v ospravedlnění tvoří víra, lásku tvoří v dějinně konkrétních činech možné uskutečnění spásy a naděje je silou člověka k vytrvání na cestě vedoucí k věčnému životu v důvěře v Boží zaslíbení.
6. Víra, naděje a láska jsou si vzájemně oporou a doplněním. Víra představuje lásce skutky a dodává pevnosti naději, láska je živý výraz víry a konkrétní posilnění naděje, naděje dává víře poslední cíl a lásce vytrvalost.
7. Na věčnosti již nebude třeba víry s nadějí, neboť obě došly naplnění tím, že Bůh bude člověkem poznán a zakoušen. Ovšem láska potrvá dále, již bez časové a prostorové dimenze, neboť dochází společenství s Bohem, k němuž směřovala.²³¹

---

²³¹ Srov. Heslo „Teologické ctnosti“ In: BEINERT, W. *Slovník katolické dogmatiky*, s. 386.